

De eindtijd in Bijbelse profetie

Arthur Hale en Jan Koert Davids

Inhoud

Voorwoord

1. De eindtijd in het Oude Testament 2
 2. De dag van de HERE 7
 3. Joël kondigt de dag van de HERE aan 11
 4. De grote aanval op Israël in de eindtijd 21
 5. Een tijd van benauwdheid voor Israël 28
 6. De massale aanval op Jeruzalem 32
 7. Zoals het al eerder is gebeurd 39
 8. Wat is het teken van de voleinding der wereld? 44
 9. De tegenstander die zich in Gods tempel zet 50
 10. De draden samengevlochten 59
- Aanhangsel. De antichrist 61

Alle Bijbelpassages zijn genomen uit de NBG'51 Vertaling,
tenzij anders aangegeven.

het volgende themanummer:
De dag van het oordeel
Verschijning: november 2019

Voorwoord

Salomo kreeg van God grote wijsheid in vele dingen. Zo ook in de natuurwereld. Om zich heen kijkend, en overdenkend wat hij zag, vielen hem allerlei oneindig schijnende processen op. Baby's worden geboren, en groeien op tot volwassenen, die op hun beurt weer nieuw leven voortbrengen, om vroeg of laat bij hun overlijden de wereld over te laten aan de volgende generatie. Iedere ochtend klimt de zon boven de oostelijke horizon, volgt haar vaste baan langs de hemel, om 's avonds in het westen onder te gaan. Water stroomt als een beek van een berg naar een rivier en vervolgens naar de zee; en toch droogt de beek nooit op, want door verdamping en neerslag wordt haar bron steeds opnieuw gevoed. Zo draaien de kringlopen van de natuur altijd door, zonder kennelijk begin- of eindpunt. "Wat er geweest is, dat zal er weer zijn, wat er plaatsvindt, dat zal weer plaatsvinden. Er is niets nieuws onder de zon", zei hij (Prediker 1:9 HSV). Vermoeid door de gedachte aan al die cyclussen, die zich oneindig herhalen, trok Salomo de conclusie: "Alles is ijdelheid" (vs. 2 NBG'51). Ijdel in de zin, dat daarin op zichzelf geen doel of bestemming te bespeuren is.

Wij mensen hebben een openbaring van boven nodig, om ons te laten zien hoe vruchtbaar de kringloop van menselijke generaties eigenlijk is geweest. In de loop van de tijd wordt geleidelijk een volk gevormd, dat pas in de eindtijd uit de verborgenheid tevoorschijn zal komen. De profeet Jesaja vroeg zich af: "zou een volk geboren kunnen worden in één keer?" (Jes 66:8 HSV). De apostel Paulus ontving de openbaring dat dit inderdaad zo zou zijn! Hij schreef, vergelijkbaar met wat Salomo zei, dat de schepping "aan de zinloosheid is onderworpen door God". Maar niet voor altijd! Zij is als het ware zwanger. Zij zucht in barensoed en verwacht "met reikhalzend verlangen ... het openbaar worden van de zonen van God" (Romeinen 8:18-22 HSV). De Hebreeënbrief noemt enkele van deze zonen van God, die uit de kringloop van de generaties zijn voortgekomen; en de schrijver concludeert: "Ook deze allen, hoewel door het geloof een getuigenis aan hen gegeven is, hebben het beloofde niet verkregen" (11:39 NBG'51). Nog steeds rusten zij allen, bekend en onbekend, in de doodsslaap, wachtend op de dag van de opstanding. "U zult rusten en opstaan tot uw bestemming aan het einde van de dagen", zei Gods engel tot Daniël. Hij en al zijn medegelovigen zijn gestorven, met dezelfde hoop op hun opwekking in de eindtijd. Dan zullen zij worden bevrijd van hun vroegere vergankelijkheid en, bekleed met een volmaakt en onsterfelijk lichaam, verenigd worden in een verheerlijkte familie, met Christus als hoofd.

Geen wonder dat de Bijbel de aandacht telkens opnieuw op de eindtijd richt, om te vertellen dat er dan een grote omwenteling zal plaatsvinden.

1. De eindtijd in het Oude Testament

*Want wel wacht het gezicht nog tot de bestemde tijd,
maar het spoedt zich zonder falen naar het einde. (Habakkuk 2:3)*

Om te laten zien dat Hij – de Schepper Die de wereld ontwierp met een bepaalde bestemming voor ogen – uniek is, heeft God eens gezegd: "Ik immers ben God, en er is geen ander, God, en niemand is Mij gelijk; Ik, die van den beginne de afloop verkondig" (Jes 46:9,10). Het woord dat is vertaald met 'afloop' is het gewone woord voor 'einde', en had met recht altijd op die wijze vertaald kunnen worden, zoals in de Statenvertaling is gedaan. God verwijst hier naar twee momenten in de tijd – een begin- en een eindpunt. Dit begin is wat het Nieuwe Testament telkens "de grondlegging van de wereld" noemt. Daarvóór had God Zijn genadige plan met de wereld ontworpen, en de uitvoering hiervan begon met de schepping en het voor mensen bewoonbaar maken van de aarde. Het einde geeft de tijd aan wanneer Zijn plan – dat alleen Hij kan openbaren – verwezenlijkt zal worden. Het Oude Testament gebruikt voor deze eindperiode een aantal uitdrukkingen, zoals "die tijd", "de eindtijd", "de laatste dagen", en "de dag van de HE-RE". We zullen nu eerst de betekenis van deze termen bekijken.

Tijd

De tijd kan op twee verschillende wijzen bekeken worden. Hij kan gezien worden als zijn duur, die met een klok geregistreerd en op rekenkundige wijze ingedeeld en gemeten kan worden. We kunnen ook aan tijd denken met betrekking tot zijn inhoud, de gelegenheden die hij biedt, de gebeurtenissen en ontwikkelingen die daarin plaatsvinden. Terwijl de hedendaagse, westerse mens gewoonlijk denkt aan 'chronologische', meetbare, tijd, gaat het in de gehele Bijbel om tijd 'in de praktijk' – het moment waarop iets plaatsvindt. Wij maken onderscheid tussen tijdsrekening (precies) en tijdsaanduiding (bepaald aan de hand van wat er gebeurde). Het Nieuwe Testament heeft hier zelfs twee woorden voor: *chronos* en *kairos*, maar spreekt vooral over het laatste, *kairos*, tijd van gelegenheid en vervulling. In het Oude Testament gaat het niet om de tijd in abstracte, meetbare, zin, maar om zijn inhoud. Er is zelfs geen woord voor 'uur'; men zei, bijvoorbeeld, "morgen als de zon heet wordt" (1 Sam 11:9). Een dag had betekenis vanwege wat er op die dag gebeurde: "een dag van strijd", "een dag van benauwdheid", enz. De maanden werden genoemd naar wat erin gebeurde: *Abib*, de maand waarin het graan rijp wordt om te oogsten, *Ziv*, de maand van de bloemen, enz. Van dezelfde zienswijze gingen de profeten uit, toen zij spraken over wat er in de eindtijd zou gebeuren. Hierbij gebruikten ze een aantal uitdrukkingen, waaruit de geweldige betekenis van deze tijd van ongekende wereldcrisis blijkt.

Te dien tijde

Onder leiding van Mozes woonden de Israëlieten – op weg van Egypte naar het beloofde land Kanaän – veertig jaar in de woestijn. Aan het eind van die tijd sprak Mozes in het land Moab (waar hij stierf) zijn volk toe in een aantal redevoeringen, die bewaard zijn gebleven in het boek Deuteronomium. In de eerste tien hoofdstukken van dit boek sprak Mozes vijftien keer over wat er “te dien tijde” was gebeurd. Hij bedoelde niet dat ze op één enkel tijdstip waren gebeurd, maar op verschillende tijden en plaatsen in de periode van Israëls reis vanuit Egypte naar Kanaän. Al deze verschillende gebeurtenissen zag Mozes als een eenheid, omdat zij betrekking hadden op Israëls bevrijding, waarbij we mogen denken aan een “uittochtstijd”. Op gelijke wijze gebruikten de profeten in Israël deze uitdrukking “te dien dage”, om die periode in de eindtijd aan te geven waarin het volk weer bijeengebracht zal worden in het land van zijn vaders. Die tijd mogen we daarom Israëls ‘hersteltijd’ noemen. Enkele illustraties als voorbeeld hiervan:

“Te dien tijde, luidt het woord van de HERE, zal Ik voor alle geslachten van Israël tot een God zijn en zullen zij Mij tot een volk zijn” (Jer 31:1).

“Want zie, in die dagen en te dien tijde, wanneer Ik een keer zal brengen in het lot van Juda en van Jeruzalem” (Joël 3:1).

“Te dien tijde zal Ik u doen komen, namelijk ten tijde dat Ik u verzamelen zal. Want Ik zal u stellen tot een naam en tot een lof onder alle volken van de aarde, wanneer Ik voor uw ogen een keer zal gebracht hebben in uw lot, zegt de HERE” (Zef 3:20).

“In die dagen en te dien tijde, luidt het woord van de HERE, zullen de Israëlieten komen, zij en de Judeeërs samen ... zij komen en zoeken gemeenschap met de HERE in een eeuwig verbond, dat niet zal vergeten worden” (Jer 50:4,5).

Evenals Mozes onder de woorden “te dien tijde” aparte gebeurtenissen samenbracht als delen van één bijzondere periode van Gods verlossende werkzaamheid – de tocht door de Rode Zee, de wetgeving, de discipline van de woestijnreis, alle onder de noemer van de uittocht – zo gebruikten Israëls profeten dezelfde uitdrukking om de periode aan te duiden waarin God, door een reeks wonderen, Zijn volk opnieuw zal verlossen, en als heilig volk vestigen in Zijn Koninkrijk op aarde.

Het laatst van de dagen

Meer specifiek is de uitdrukking “het laatst van de dagen”, die letterlijk betekent: “aan het einde van de dagen”. Het woord ‘laatst’ heeft gewoonlijk de betekenis van einde tegenover begin, zoals, bijvoorbeeld, in de woorden: “van het begin van het jaar tot het einde” (Deut 11:12). Er is daarom geen reden ze te vertalen met de algemene, vage – en dus weinig zeggende – uitdrukking: “in toekomstige dagen”, tenzij de strekking hiertoe aanleiding geeft.

Vergelijken we alle passages waarin deze uitdrukking voorkomt, dan zullen we zien dat hiermee altijd de eindtijd bedoeld wordt – een paar plaatsen uitgezonderd, waar sprake is van de afloop van andere ontwikkelingen. Toen Jakob “door het geloof bij zijn sterven ieder van de zonen van Jozef gezegend” had (Heb 11:21), riep hij zijn twaalf zonen: “Kom bijeen, opdat ik u bekend make, wat u in toekomstige dagen [de laatste dagen] wedervaren zal” (Gen 49:1). Jakob sprak vervolgens over de voltooiing van Gods voornemens met zijn nakomelingen, vanuit het gezichtspunt van de tijd wanneer de stammen de hun beloofde erfenis in het beloofde land zouden ontvangen. De Koning uit de stam Juda regeert dan op aarde, en de volken zullen Hem gehoorzamen (vs. 10). Toen de profeet Bileam zei: “Kom, ik zal u aankondigen wat dit volk in de toekomst [de laatste dagen] uw volk zal aandoen” (Num 24:14), sprak hij over de komst van de Messias van Israël en Zijn Rijk: “een ster gaat op uit Jakob, een scepter rijst op uit Israël” (vs. 17).

Met het oog op Israëls herstel, nadat het onder de natiën verstrooid zou zijn geweest (vs. 27), zei Mozes: “Wanneer het u bang zal zijn en in de toekomst [de laatste dagen] al deze dingen u zullen overkomen, dan zult u u bekeren tot de HERE, uw God, en naar Hem luisteren” (Deut 4:30). Deuteronomium 31:29 – “daarom zal na verloop van tijd [het laatst van de dagen] het onheil over u komen” – is de enige plaats waar in verband met “het laatst van de dagen” alleen over onheil wordt gesproken. Maar ook andere profetieën vertellen dat Israëls onheil pas in de eindtijd zijn dieptepunt zal bereiken: “Angstgeschrei horen wij, schrik en geen heil ... een tijd van benauwdheid is het voor Jakob; maar daaruit zal hij gered worden” (Jer 30:5-9).

Zowel Jesaja als Micha voorzagen de totstandkoming van een heiligdom in Jeruzalem, als de zetel van wetgeving en onderwijs in de wegen van de HERE voor de gehele wereld. Zij luidden hun beschrijving van deze nieuwe heilsorde op aarde in met de woorden: “En het zal geschieden in het laatst van de dagen” (Jes 2:2-4; Micha 4:1-5). Jeremia verkondigde de voltooiing van Gods heilswerk op aarde met de woorden: “De toorn van de HERE zal zich niet afwenden, tot Hij heeft volvoerd en tot stand gebracht de raadslagen van zijn hart; in het laatst van de dagen zult u dat duidelijk inzien” (Jer 23:20). Dat deze tijd zal leiden tot het herstel van Israël, wordt al in ditzelfde hoofdstuk geopenbaard: “Ik zal de rest van mijn schapen verzamelen uit de landen waarheen Ik ze heb verdreven” (vzn 3-8). Op vergelijkbare wijze sprak deze profeet ook in hoofdstuk 30 van zijn boek: “totdat Hij de plannen van zijn hart volvoerd en verwerkelijkt heeft; in het laatst van de dagen zult u dat inzien” (vs. 24). Het gehele hoofdstuk heeft het herstel van Israël in de eindtijd als thema. Maar na Gods oordeel zullen ook de andere volken deel krijgen aan het heil dat overal op aarde zal komen.

Ezechiël voorzag een aanval van een grote schare uit het Noorden, gesteund door andere bondgenoten, op het land Israël: "Na geruime tijd zult u een bevel ontvangen; in toekomstige jaren [het laatste van de dagen] zult u optrekken tegen het land dat zich van de strijd hersteld heeft, een volk dat uit het gebied van vele volken bijeengebracht is op de bergen van Israël die tot een blijvende wildernis waren geworden, maar het is uit de volken uitgeleid; allen wonen zij in gerustheid ... In toekomstige dagen zal het geschieden" (Ezech 38:8,16). Deze aanval zal uitlopen op de bekering en het volledige herstel van Israël: "Het huis van Israël zal weten, dat Ik de HERE hun God ben, van die dag af en voortaan"; "dit is de plaats van mijn troon en de plaats van mijn voetzolen, waar Ik wonen zal onder de Israëlieten tot in eeuwigheid" (39:22; 43:7).

Daarom zou de vertaling "in het laatste van de dagen" de juiste betekenis hebben. Daniël leidde zijn verklaring van de droom van Nebukadnezar in met de woorden: "Hij heeft de koning Nebukadnezar bekendgemaakt wat in de toekomstige dagen [het laatste van de dagen] geschieden zal" (Dan 2:28). Ook deze openbaring sluit af met het einde van alle menselijke rijken en de vestiging van Gods eeuwigdurende Koninkrijk op aarde (vs. 44). De engel Gabriël zei tot Daniël: "Ik ben gekomen om u te verstaan te geven wat uw volk in het laatste van de dagen overkomen zal; want wederom is het een gezicht aangaande de toekomst" (Dan 10:14).

Het laatste deel van deze uitvoerige onthulling van toekomstige gebeurtenissen die betrekking hebben op het volk Israël, vertelt dat in de eindtijd een vijand uit het Noorden het land zal binnenvallen. Dit zal leiden tot "een tijd van grote benauwdheid" voor Israël, gevolgd door een wonderbaarlijke verlossing, de opstanding uit de doden en het schenken van Gods gave van eeuwig leven aan hen die hiervoor waardig worden bevonden (11:40-12:13). De vertaling: "het laatste van de dagen" is kennelijk de juiste op deze plaats, dus waarom niet ook op de andere plaatsen? "Want vele dagen zullen de Israëlieten blijven zitten zonder koning en zonder vorst ... Daarna zullen de Israëlieten zich bekeren, en de HERE, hun God, zoeken, en David, hun koning, en bevende komen tot de HERE en tot zijn heil – in de dagen van de toekomst [het laatste van de dagen]" (Hosea 3:4,5). Aangezien ook deze profetie pas in de eindtijd in vervulling zal gaan, mogen we ons afvragen welk bezwaar er kan zijn tegen een zodanige vertaling.

Nabeschouwing

Uit dit overzicht blijkt, menen wij, dat de letterlijke betekenis van de uitdrukking "het laatste van de dagen" de juiste betekenis geeft op alle plaatsen waar zij in de Schrift voorkomt, en dat deze consequent gebruikt had kunnen worden. Belangrijker echter is het beeld dat hierin wordt gegeven van wat er in de eindtijd zal gebeuren. Na eeuwen van verstrooiing zal Israël hersteld worden in eigen land, zij

het aanvankelijk in ongelof. Deze terugkeer zal aanleiding geven tot wat twee profeten beschrijven als "een tijd van (grote) benauwdheid". Die 'benauwdheid' ontstaat door een massale aanval van machtige bondgenoten, waaruit het volk gered zal worden door Gods dramatische ingrijpen; want Hij zal straffend gericht oefenen over Israëls vijanden. Daardoor zal het volk dat zo lang in verstrooiing heeft geleefd, zonder vorst en koning, tot inzicht en bekering komen en voortaan zijn voorbestemde en verheven plaats innemen in het wereldwijde Godsrijk, dat Zijn zetel en heiligdom voor alle volken zal hebben in Jeruzalem.

Alles heeft zijn uur en ieder ding onder de hemel zijn tijd

"Alles heeft zijn uur en ieder ding onder de hemel zijn tijd", merkte Salomo op (Prediker 3:1). Sommige van deze tijden zijn door God vastgesteld als deel van de natuurwereld: "een tijd om te planten en een tijd om het geplante uit te rukken". Zo is het ook bij de uitvoering van Gods heilswerk. Terugblikkend op de heilsgeschiedenis vallen ons tijden op van 'planten': het zich vestigen van het verbondsvolk Israël in eigen land, bijvoorbeeld, of de wereldwijde verkondiging van het evangelie door de apostelen en hun medewerkers, waardoor de gemeente ook in de niet-Joodse wereld tot stand kwam. Profetieën over de eindtijd echter laten ons deze zien als een tijd "om af te breken". De bijzonderheden over de wijze waarop Gods straffende gericht over een goddeloze wereld komt, kunnen maar al te gemakkelijk weezin bij de lezer opwekken. Daar staat tegenover dat, evenals een noodzakelijke drastische chirurgische ingreep, Gods tussenkomst snel en doeltreffend zal zijn. Onze kennis van het oordeel dat over de wereld komt, maakt Gods genaderijke raad aan allen die daaruit verlost willen worden des te indringender: "Kom, mijn volk, ga in uw binnenkamers, en sluit uw deuren achter u; verberg u een korte tijd, tot de gramschap over is" (Jes 26: 20,21).

2. De dag van de HERE

Want er is een dag van de HERE van de heerscharen.

Zie, er komt een dag voor de HERE. (Jesaja2:12 en Zacharia 14:1)

De uitdrukking die meer dan enig andere in de Bijbel gebruikt wordt om de tijd van de verwezenlijking van Gods heilsplan op aarde aan te geven, is "de dag van de HERE". In overeenstemming met de wijze waarop de tijd wordt gezien naar zijn inhoud, geeft het woord 'dag' geen bepaalde tijdsduur aan maar een periode waarin iets in het bijzonder gebeurt. Vergelijk bijvoorbeeld uitdrukkingen als "de dag van mijn benauwdheid", "de dag van strijd", enz. Deze wordt de dag van de HERE genoemd vanwege wat Hij op dat moment doen zal. Er zijn in het verleden bepaalde gelegenheden geweest waarbij God een straffend oordeel heeft gevelde, en die daarom worden beschreven als "de grote en geduchte dag van de HERE". "De dag van de HERE" in de eindtijd overtreft al deze dagen, vanwege Gods openlijke en uitgebreide werkzaamheid op aarde.

Wat is de dag van de HERE?

Wanneer wij de profetische woorden over "de dag van de HERE" nagaan, zijn de voornaamste kenmerken daarvan:

1. Het is de tijd waarop God naar de wereld zal komen:

"Want er is een dag van de HERE van de heerscharen ... wanneer Hij opstaat om de aarde te verschrikken" (Jes 2:12,19).

"Want zie, de HERE gaat uit van zijn woning, en Hij daalt neder en treedt op de hoogten van de aarde" (Micha 1:3).

"Zie, uw God zal komen met wraak, met de vergelding van God; Hij zal komen en Hij zal u verlossen" (Jes 35:4).

"Zie, de Here HERE zal komen met kracht en zijn arm zal heerschappij oefenen" (Jes 40:10).

"De hemel verheuge zich, de aarde juiche ... voor de HERE, want Hij komt, want Hij komt om de aarde te richten" (Ps 96:10-13).

"Dan zal de HERE uittrekken om tegen die volken te strijden ... En de HERE, mijn God, zal komen, alle heiligen met Hem" (Zach 14:3,5)

2. Het is de tijd dat God Zich zal manifesteren in openlijke heerlijkheid, tot verschrikking van allen die op de aarde wonen:

"Ga in de rotskloven en verberg u in de grond voor de verschrikking van de HERE en voor de luister van zijn majesteit" (Jes 2:10,19,21).

"Zijn majesteit bedekt de hemelen, en de aarde is vol van zijn lof [luister]. Er is een glans als van zonlicht, lichtstralen heeft Hij aan zijn zijde" (Hab 3:3,4).

“Uit Sion, de volkomen schoonheid, verschijnt God in lichtglans. Onze God komt en zal niet zwijgen, vuur verteert vóór zijn aangezicht” (Ps 50:2,3).

3. Omdat Gods heiligheid en gerechtigheid in scherp contrast staan met de oneerbiedige levenswijze en de ongehoorzaamheid van de mens, heeft Zijn openlijke confrontatie met de wereld in de eindtijd, voor zowel Israël als alle andere volken, aanvankelijk oordeel en zuivering als gevolg. De profeten waarschuwden hun volksgenoten voor de gemakkelijke illusie dat “de dag van de HERE” straf over de heidenen en zegen voor Israël zal brengen:

“Wee hun, die verlangen naar de dag van de HERE! Wat toch zal de dag van de HERE voor u zijn? Duisternis is hij, en geen licht! Zoals wanneer iemand vlucht voor een leeuw, en een beer overvalt hem; en hij komt naar huis en leunt met zijn hand aan de muur, en hem bijt een slang! Duisternis zal immers de dag van de HERE zijn en geen licht, ja donker en zonder glans” (Amos 5:18-20).

“Zie, Ik zend mijn bode, die voor mijn aangezicht de weg bereiden zal ... Maar wie kan de dag van zijn komst verdragen, en wie zal bestaan, als Hij verschijnt? Want Hij zal zijn als het vuur van de smelter en als het loog van de blekers. Hij zal zitten, het zilver smeltend en reinigend” (Mal 3:1-3).

4. Gods oordeel over Israël op “de grote dag van de HERE” zal komen door een massale aanval op het deel van het volk dat uit zijn verstrooiing teruggekomen is in het land van zijn voorvaderen. Deze aanval is het onderwerp van o.a. de volgende hoofdstukken: Ezechiël 38 en 39, Daniël 11 en 12, Joël 3 en Zacharia 14. Al deze profetieën zullen we in de volgende hoofdstukken nader bekijken. Herhaaldelijk wordt verteld dat “alle volken” betrokken zijn bij dit grote gebeuren in de eindtijd, en dat zelfs de zwakke volken behoefte menen te hebben de strijd met Israël aan te gaan:

“Want zie, in die dagen en te dien tijde, wanneer Ik een keer zal brengen in het lot van Juda en van Jeruzalem, zal Ik alle volken verzamelen en afvoeren naar het dal van Josafat en Ik zal daar met hen in het gericht treden ter oorzaak van mijn volk en van mijn erfdeel Israël, dat zij onder de volken verstrooid hebben ... Menigten, menigten in het dal van de beslissing, want nabij is de dag van de HERE in het dal van de beslissing” (Joël 3:1-14).

“Wel zijn nu vele volken tegen u vergaderd, die zeggen: Zij worde ontwijfd, en mogen onze ogen zich aan Sion verlustigen! Maar zij kennen de gedachten van de HERE niet en verstaan zijn raadslag niet, dat Hij hen verzamelt als schoven op de dorsvloer” (Micha 4:11,12).

“Zie, er komt een dag voor de HERE ... dan zal Ik alle volken tegen Jeruzalem ten strijde vergaderen” (Zach 14:1,2).

5. De wonderbaarlijke redding van Israël uit deze ongekende crisis op “de dag van grote benauwdheid” zal leiden tot hun bekering. Gezuiverd en gereinigd door oordeel zal Israël opnieuw gebracht worden “in de band van het verbond” (Ezech 20:37),

en zijn bevoorrechte plaats ontvangen in Gods Koninkrijk op aarde:

“En u zult weten, dat Ik, de HERE, uw God ben, die woon op Sion, mijn heilige berg, en Jeruzalem zal een heiligdom zijn” (Joël 3:17).

“Gelijk u onder de volken een vervloeking geweest bent, o huis van Juda en huis van Israël, zo zult u, doordat Ik u heil schenk, een zegen worden” (Zach 8:13).

“Want zie, Ik schep Jeruzalem tot jubel en zijn volk tot blijdschap. En Ik zal juchten over Jeruzalem en Mij verblijden over mijn volk” (Jes 65:18,19).

6. *Door Zijn openlijke tussenkomst, om de aanval van de vijanden van Israël te beëindigen, zal God Zich bekendmaken aan de gehele wereld:*

“Ik zal met hem in het gericht treden ... en op de vele volken die met hem zijn; Ik zal Mij groot en heilig betonen en Mij doen kennen voor de ogen van vele volken; en zij zullen weten, dat Ik de HERE ben” (Ezech 38:22,23).

“Zo zal Ik mijn heerlijkheid onder de volken brengen, en zullen alle volken het gericht zien dat Ik voltrokken heb, en de hand die Ik op hen heb gelegd” (Ezech 39:21).

7. *Dit noodzakelijke oordeel, eerst over de Joden en vervolgens over andere volken, zal van korte duur zijn in verhouding tot de langdurige vrede en zegen op aarde die hierop zullen volgen. Een contrast dat ontstaat door nadruk te leggen op het verschil in tijdsduur tussen een dag en een jaar, een ogenblik en de eeuwigheid:*

“Want de HERE houdt een dag van wraak, een jaar van vergelding in Sions rechtsgeding” (Jes 34:8).

“Een kort ogenblik heb Ik u verlaten, maar met groot erbarmen zal Ik u tot Mij nemen; in een uitstorting van toorn heb Ik mijn aangezicht een ogenblik voor u verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid ontferm Ik Mij over u, zegt uw Losser, de HERE” (Jes 54:7,8).

“Om uit te roepen een jaar van het welbehagen van de HERE en een dag van wraak van onze God” (Jes 61:2).

“Want een dag van wraak had Ik in de zin en het jaar van mijn verlossing was gekomen” (Jes 63:4).

Gods toorn/wraak is Zijn reactie op wat verkeerd is in de mens en zijn samenleving. Hij zou niet rechtvaardig en heilig zijn als Hij niet op deze wijze zou reageren. Zijn goedertierenheid echter is wat Hij in Zichzelf is in Zijn onveranderlijke goddelijke natuur en houding ten opzichte van mensen. Vandaar dat Zijn toorn/wraak slechts een ogenblik duurt, terwijl Zijn goedheid eeuwig is.

8. *Als gevolg van Gods komst en de openbaring van Zijn heerlijkheid, eerst met straffend gericht en vervolgens door het leren van een nieuwe gezindheid in de samenleving op aarde, zal Gods zegenrijke Koninkrijk gevestigd worden:*

“En de HERE zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige” (Zach 14:9).

“De HERE is Koning. Dat de aarde juiche, dat vele kustlanden zich verheugen ... Want U, HERE, bent de Allerhoogste over de ganse aarde” (Ps 97:1,9).

“En het koningschap, de macht en de grootheid van de koninkrijken onder de ganse hemel zal gegeven worden aan het volk van de heiligen van de Allerhoogste; zijn koningschap is een eeuwig koningschap en alle machten zullen het dienen en gehoorzamen” (Dan 7:27).

Nabeschouwing

Deze reeks gebeurtenissen kenmerkt wat de profeten “de dag van de HERE” noemden. Ze komen overeen met wat de profeten meedeelden in verband met “het laatst van de dagen” en wat “te dien tijde” zal gebeuren. Het is een ‘programma’ van Gods activiteiten, waardoor na lange eeuwen van voorbereiding – door het roepen van mensen die op die tijd uit de doden opgewekt zullen worden om aangesteld te worden als regeerders in Gods Koninkrijk – het genadige plan dat Hij vóór de grondlegging van de wereld ontworpen had, werkelijkheid zal worden. Dit beeld van de eindtijd is geen mozaïek van losse teksten van twijfelachtige samenstelling, maar een patroon of reeks van opeenvolgende gebeurtenissen, die in aparte profetieën wordt herhaald, zodat de ene ontvouwing vergeleken kan worden met een andere. Wat Christus en zijn apostelen later hebben verteld over de eindtijd past volledig in deze tekening, en maakt sommige bijzonderheden nog duidelijker. De komst van God in heerlijkheid, bijvoorbeeld, komt overeen met de openlijke wederkomst van Christus in macht en heerlijkheid.

3. Joël kondigt de dag van de HERE aan

*Menigten, menigten in het dal van de beslissing, want nabij is de dag van de HERE.
(Joël 3:14)*

Als in de eindtijd de grote legermacht uit het Noorden in beweging komt, spreekt de HERE de aanvoerder van het machtige bondgenootschap toe: "Bent u het, van wie Ik in vroegere dagen gesproken heb door de dienst van mijn knechten, de profeten van Israël, welke in die dagen jarenlang geprofeteerd hebben, dat Ik u tegen hen zou doen optrekken?" (Ezech 38:17).

Deze aanval leidt tot de allergrootste verandering die de menselijke samenleving op aarde heeft gekend. Niet alleen zal het volk Israël, dat door zijn verwerping van de Messias eeuwenlang van de HERE was afgedwaald, Hem "van die dag af en voortaan" kennen (39:22). Maar ook de gehele wereld zal daardoor tot het inzicht komen dat God leeft: "opdat de volken Mij leren kennen, wanneer Ik Mij voor hun ogen aan u, o Gog, de Heilige betonen zal" (38:16).

Verbazingwekkend is het dus niet dat God in Zijn boodschappen, door de profeten in Israël, meermalen over deze aanval heeft gesproken. Maar wie zijn deze profeten, die de grote aanval in de eindtijd hebben voorgezegd? Eén van de eerste is Joël, wiens korte boek wij daarom als eerste uitgebreid zullen bekijken.

Joël, zijn tijd en zijn boek

Van veel profeten geeft de Bijbel aan wanneer zij optraden. Van Joël echter niet, zodat niet met zekerheid kan worden vastgesteld wanneer hij leefde. We gaan ook niet proberen dat te doen. Velen hebben dat gedaan, en de opvattingen daarover liggen ver uit elkaar: van de tijd van koning Joas (die over Juda regeerde van ca. 835-800 v. Chr.), via die van koning Hizkia (715-687 v. Chr.) tot de tijd van de koningen Manasse, Amon en Josia (rond 640 v. Chr.). Een deel van de uitleg van het boek hangt dan ook sterk af van de tijdskeuze die gemaakt wordt. Wat we wel weten uit de inhoud is dat Joël optrad in het koninkrijk Juda.

De verschillende onderdelen van dit kleine profetische boekje blijken niet altijd direct in tijd op elkaar aan te sluiten. Ook lijken de verschillende onderdelen van de profetie niet overal een chronologische volgorde aan te houden. Zoals vaak het geval was, zag de profeet in een plat vlak: de gebeurtenissen lijken elkaar op te volgen, maar in werkelijkheid zitten er (grote) tijdsperiodes tussen. Hoofdstuk 2:28-32 is zeker vervuld direct na Jezus' hemelvaart, zoals blijkt uit de aanhaling ervan in Handelingen 2:17-21, naar aanleiding van wat op de Pinksterdag in Jeruzalem en in het jaar 70 met die stad gebeurde. Het gaat dan in hoofdstuk 3 direct over op de eindtijd. En daarom is dit boekje voor ons van belang.

De achtergrond van de boodschap in het boek Joël

Wat we bij profetieën over gebeurtenissen in de verre toekomst zien, is dat ze in verband worden gebracht met gebeurtenissen vlak vóór, tijdens, of kort na het optreden van de profeet. We kunnen het ook omgekeerd zeggen, dat recente of lopende gebeurtenissen worden gebruikt om vooruit te wijzen naar gebeurtenissen in de (verre) toekomst.

De boodschap van Joël begint met een sprinkhanenplaag van ongekeende omvang. Joëls eerste woorden waren: "Hoor dit, u oudsten, en neem ter ore, alle inwoners van het land. Is zo iets gebeurd in uw dagen of in de dagen van uw vaders?" (1:2). "In uw dagen" mogen we kennelijk niet zien in de beperkte zin van: niet in hun dagen, maar niet tot dan toe.

Afrika werd (en wordt) vaak geteisterd door zulke plagen. In Wikipedia vinden we het volgende over de woestijnsprinkhaan:

Als de omstandigheden gunstig zijn, kan de solitaire vorm zich snel voortplanten en hoge populatiedichtheden opbouwen. Bij een bepaalde dichtheid veranderen de sprinkhanen hun gedrag en beginnen zich te groeperen. Opmerkelijk is dat niet alleen het gedrag van de sprinkhaan verandert, maar ook het uiterlijk van de normale vorm en de trekkende vorm sterk verschilt. De veranderingen in uiterlijk voltrekken zich langzamer en het duurt één of twee generaties, voordat de sprinkhanen hun volledig gregaire vorm hebben aangenomen [veranderd zijn van solitaire naar in zwermen levende wezens]. Groepen van nimfen (larven) kunnen per dag vele kilometers marcheren en zwermen van adulten leggen tot enkele honderden kilometers per dag af. Onderweg kunnen ze akkers in korte tijd kaal eten en zodoende grote schade toebrengen. De schade is zo enorm, omdat treksprinkhanen per dag hun eigen gewicht (± 2 g) aan voedsel eten en een zwerm miljarden exemplaren kan bevatten. Om het nog erger te maken worden sommige soorten treksprinkhanen, waaronder de woestijnsprinkhaan, tijdens de zwermfase bijna-alleseters.

Gezien de ernst van de beschreven gevolgen moeten we ervan uitgaan dat het ging om een letterlijke sprinkhanenplaag. Hoofdstuk 2:25 bevestigt dit: "Ik zal u vergoeden de jaren, dat de sprinkhaan alles opvrat ..." Dit was een zware en langdurige plaag. Een ramp van ongekeende omvang, waardoor alle groen verdween uit het land, en de vruchtbare bodem kaal en levenloos als een woestijn achterbleef: "als de hof van Eden is het land vóór hem, en achter hem is het een woeste wildernis; en ook is er aan hem niet te ontkomen" (2:3). In 1:4 en 2:25 wordt de plaag in vier onderdelen beschreven. De namen die in de NBG'51 vertaling aan de vier onderdelen zijn gegeven – om de steeds erger wordende verwoesting aan te geven – zeggen het al: 'knager', 'sprinkhaan', 'verslinder' en 'kaalvreter'. Andere vertalingen, die dichter bij de grondtekst en de biologische feiten komen, geven

aan: "Wat de jonge sprinkhaan overliet, at de veldsprinkhaan op; wat de veldsprinkhaan overliet, at de treksprinkhaan op; en wat de treksprinkhaan overliet, at de zwermsprinkhaan op" (HSV); en – vrijer – "Wat de ene sprinkhaan overliet, heeft de tweede afgeknaagd, wat de tweede nog overliet, heeft de derde afge-maaid en wat de derde overliet, heeft de vierde kaalgevreten" (NBV). In hun gehele geschiedenis had het volk Israël niet zo'n buitengewone sprinkhanenplaag gekend, en die zou daarom blijven voortleven in de herinnering van de volgende generaties – zoals bij ons, bijvoorbeeld, de Watersnoodramp van 1953.

Zijn luisteraars wisten dat de HERE door Mozes had gewaarschuwd, dat ontrouw aan Gods verbond gestraft zou worden, o.a. met een sprinkhanenplaag. De woorden in Deut 28:38,39,42 doen sterk denken aan die in Joël: "Veel zaad zult u naar de akker brengen, maar weinig inzamelen, want de sprinkhaan zal het afvreten. Wijngaarden zult u planten en bewerken, maar geen wijn drinken; want de worm zal eraan knagen"; "van al uw geboomte en veldvruchten zullen de sprinkhanen zich meester maken". In het Oude Testament lezen we in het boekje van de profeet Amos iets over dergelijke plagen in het land Israël: "Ik heb u geslagen met brandkoren en met honingdauw, uw hoven en wijngaarden heb ik doen verdorren; uw vijgebomen en olijfbomen vrat de sprinkhaan op. Toch hebt u u niet tot mij bekeerd, luidt het woord van de HERE" (Amos 4:9). We zien hier sterke overeenkomsten met de woorden in Joël. Uit beide boekjes zouden we uit het gebruik van het werkwoord "verdorren" mogen concluderen dat er ook een grote droogte was. Kaalgevreten land werkt verwoestijning in de hand.

Dit keer werd de plaag onmiddellijk als Gods aangekondigde gericht gezien, zoals blijkt uit de beschrijving van die onheilsdag als "de dag van de HERE" (1:15). En er was kennelijk alle reden voor Gods gericht: "want aan het huis van uw God zijn spijsoffer en plengoffer onthouden" (vs. 13).

Het is mogelijk – en eigenlijk wel aannemelijk – dat het volk zich bij deze ramp tot de HERE had gericht. In hoofdstuk 2 vanaf vers 12 lezen we over een oproep tot bekering, want "wie weet, of Hij Zich niet wendt en berouw heeft en een zegen achter Zich laat overblijven", zodat het volk het "spijsoffer en een plengoffer voor de HERE, uw God", dat zij Hem hadden onthouden, toch nog konden brengen. En inderdaad: "Toen nam de HERE het op voor zijn land en Hij kreeg medelijden met zijn volk" (vs. 18).

Is er meer aan de hand dan een sprinkhanenplaag?

Mogelijk sprak de profeet over een sprinkhanenplaag in zijn tijd, waaraan God een einde had gemaakt na Joëls oproep tot bekering. Want hij zei: "Wat de knager had overgelaten, heeft de sprinkhaan afgevreten; wat de sprinkhaan had overgelaten, heeft de verslinder afgevreten; en wat de verslinder had overgela-

ten, heeft de kaalvreter afgevreten" (1:4). Dit is (on)voltooid verleden tijd. Maar in een visioen zegt dat niet alles: wat de profeet zag, leek op dat moment realiteit, maar kon betrekking hebben op iets toekomstigs.

Hoe dan ook, de boodschap was dat de herinnering aan de sprinkhanenplaag generatie op generatie levendig gehouden moest worden: "Vertel daarvan aan uw kinderen; laten uw kinderen het aan hun kinderen vertellen en hun kinderen weer aan het volgende geslacht" (1:3). En is het niet opmerkelijk dat we ook dit in Deuteronomium 28 terugvinden? "zij zullen onder u tot een teken en wonder zijn, onder uw nageslacht, voor altijd" (vs. 46). Dit keer was de sprinkhanenplaag een teken, omdat deze wees naar iets geheel anders, dat veel ingrijpender was en Israël binnenkort zou treffen, en zelf weer vooruitwees naar latere tijden, als Israël bleef weigeren God te gehoorzamen. Maar evenzo zou God tot het einde toe genadig en trouw zijn aan Zijn verbond met Abraham, Isaäk en Jakob; want ook in "de laatste dagen" zal Hij medelijden met Zijn volk krijgen, en het opnemen voor Zijn land!

Zijn verwijzing naar de vervulling van de woorden van Mozes in Deuteronomium, maakte duidelijk dat Joël een profeet was, zoals Mozes, naar wie het volk moest luisteren (Deyt 18:15). Vooral vanwege wat op de sprinkhanenplaag volgde, en/of waar deze het beeld van was.

In Joël 1:4 gaat het namelijk direct over van sprinkhanen naar "een volk": "Want een volk is tegen mijn land opgetrokken, machtig en ontelbaar" (vs. 6); "als een machtig volk, in slagorde geschaard tot de strijd"; "iedere strijder gaat zijn eigen weg, en tussen de wapens door dringen zij voort; zij laten geen bres in hun rijen ontstaan" (2: 5,8). En ook dit zien we in Deuteronomium 28 terug, in de woorden tussen die over de sprinkhanen: "De HERE zal tegen u doen aanrukken een volk dat van verre komt, van de einden van de aarde ... een hardvochtig volk, dat geen grijsaard ontziet en geen knaap genade bewijst" (vzn 49,50). De beschrijving van dit volk en de gevolgen van hun komst doen, net als in Joël, denken aan die van de sprinkhanen: "dat de vrucht van uw vee en van uw bodem zal opeten, totdat u verdelgd bent; dat u geen koren, most of olie zal overlaten" (vs. 51). Joël sprak ook een aantal keren over vuur (zie 1:19,20), en gaf daarnaast indirecte aanwijzingen van het vuur en de rook van verbranding die overal in het land te zien zouden zijn: "Een dag van donkerheid, een dag van wolken en dikke duisternis. Als morgenrood uitgespreid over de bergen, is een talrijk en machtig volk ... Voor hem uit verteert een vuur en achter hem laait een vlam" (2:2,3). Sprinkhanen steken op hun strooptochten de restanten niet in brand, maar legers pasten en passen vaak de tactiek van de verschroeide aarde toe. Het is dan ook heel goed te begrijpen dat deze onvoorstelbare verwoestingen beschouwd werden als "de dag van de HERE" (1:15, 2:1 en 11).

Dit kan dus niet alleen maar beeldrijke taal zijn, om een plaag van alles wegvretende insecten te beschrijven! De hiervoor gegeven passages van de letterlijke sprinkhanenplaag zijn het beeld van een andere gebeurtenis: een aanval van verwoestende legers. Een gebeurtenis die zelf weer wijst naar een nog veel grotere aanval in de eindtijd, zoals beschreven in hoofdstuk 3 – en eigenlijk ook al in 2:1-11. De vergelijking van menselijke legers met een sprinkhanenzwerm zien we ook op andere plaatsen in het Oude Testament. Vooral in Richteren zien we dit als Israël ongehoorzaam is aan God. In de tijd van Gideon: “kwamen Midian, Amalek en de stammen van het Oosten opdagen en trokken tegen hen op ... en vernielden het veldgewas ... en lieten geen leeftocht over in Israël, geen schaap, geen rund of ezel ... en zij kwamen talrijk als sprinkhanen; zij waren niet te tellen ... en zij kwamen het land verwoesten, zodat Israël zeer verarmde ... (Richt 6:3-6; 7:12). Iets dat precies past bij wat we in Joël vinden. Jesaja sprak over het einde van “de verwoester” van Israël – Babel – “Dan wordt de door u behaalde buit weggeraapt, alsof een kaalvreter aan het werk is; zoals sprinkhanenaanvallen, valt men erop aan” (Jes 33:4). Jeremia sprak over het enorme leger dat Egypte zou binnenvallen “want zij zijn talrijker dan sprinkhanen, ja niet te tellen” (Jer 46:23).

Opvallend in dit verband, is dat we het beeld dat de profetie in Joël oproept, weer terugzien in Openbaring 9. Waar Joël profeteerde over een machtig en ontelbaar volk, met tanden als leeuwentanden en hoektanden van een leeuwin (1:6), met een uiterlijk als die van paarden; rennend als rossen, springend als ratelende wagens op de toppen van de bergen; knetterend als een vuurvlam die stoppels verteert; “als een machtig volk, in slagorde geschaard tot de strijd” (2:4,5), vertelde de apostel Johannes over zijn visioen van ‘sprinkhanen’: “En uit de rook kwamen sprinkhanen te voorschijn ... En de gedaante van de sprinkhanen was als van paarden, die uitgerust zijn tot de oorlog; en op hun koppen waren kransen als van goud en hun aangezichten waren als aangezichten van mensen; en zij hadden haar als vrouwenhaar en hun tanden waren als die van leeuwen; en zij hadden borstschilden als ijzeren harnassen en het gedruis van hun vleugels was als het gedruis van wagens, wanneer vele paarden te strijde draven. En zij hadden ... macht om de mensen schade toe te brengen, vijf maanden lang” (Op 9:3-10). De profeet Jeremia had eens over de aanval op Babel gezegd: “Stel een overste tegen haar aan, laat paarden aanrukken als opeengepakte sprinkhanen” (Jer 51:27). Het visioen in Openbaring is duidelijk geënt op de profetie van Joël. Het wijst erop dat de aanvaller in de eindtijd, dezelfde is als die in de tijd van Joël. Het kan – alles in aanmerking genomen – niet anders dan dat het zowel in Joël (vanaf 1:6) als in Openbaring 9 om menselijke legers gaat.

En zie dat de tegen Israël en Juda optrekkende legermachten uit het Noorden komen (2:20), zoals overal in de Bijbel, terwijl sprinkhanen vanuit het warmere

zuiden het land binnendrongen. Tenzij de sprinkhanen dit keer wel uit het Noorden kwamen, en dit als een wonder beschouwd moest worden.

We moeten ons nu verder niet laten afleiden door wat alle details zouden kunnen betekenen, maar – net als bij een zware sprinkhanenplaag – uitgaan van de enorme omvang van de legermacht, hun doelgerichte optreden, de beperkte tijd daarvan (totdat God ingrijpt), en uiteraard de gevolgen van hun komst. Johannes noemde de koning van de legermacht *Abaddon* of *Avadon*, dat verderf, vernietiging betekent, en waarmee in het Oude Testament het dodenrijk wordt bedoeld. Dit zien we ook in Openbaring 6, waar Johannes vier ruiters beschrijft die de dood in hun kielzog hebben (vs. 8).

Profeten en tekenen

Wat we bij het lezen van profetische boeken altijd moeten bedenken, is dat een profeet een toekomstige boodschap van God kan brengen, en tegelijkertijd een boodschap over iets vergelijkbaars dat in zijn eigen tijd of kort daarna zal gebeuren, zodat de betrouwbaarheid van zijn woord kan worden getoetst.

Deze gelaagdheid in profetie zien we in Joël heel duidelijk. De (mogelijk zelfs vooraf aangekondigde) sprinkhanenplaag zou de luisteraars naar zijn boodschap er bewust van moeten doen zijn, dat de aangekondigde aanval van een legermacht uit het Noorden op vergelijkbare wijze en met vergelijkbare gevolgen zou komen. Maar ook die aanval lijkt weer bedoeld te zijn om de betrouwbaarheid te tonen van de profetische boodschap van een grotere aanval, of aanvallen, uit het Noorden in later tijd. Ook Gods woorden tot Jeremia spreken daarover: “Uit het Noorden zal het onheil losbreken over alle inwoners van het land; want zie, Ik roep alle geslachten van de koninkrijken van het Noorden” (Jer 1:14,15). In zijn tijd kwamen de legers van Babel, maar in later tijd zouden die van Rome komen.

De optrekkende legermachten in de tijd van Joël

De profeet zag – waarschijnlijk in een visioen – de legers optrekken naar zijn land (zie de tegenwoordige tijd “is” in 1:6), terwijl het ging om iets dat aanstaande was (zie vers 15 “komt hij”). Omdat we niet weten in welke tijd Joël leefde, kan niet met zekerheid worden vastgesteld welke legermacht hij bedoelde. In de verschillende commentaren wordt meestal uitgegaan van twee mogelijkheden:

- De Assyriërs in de tijd van de koningen Achaz en Hizkia van Juda (rond 740-695 v Chr.)
- De Scythen die vanaf ca. 630 voor Chr. – kort voor de komst van de legers van Babel – vanuit het gebied tussen en ten noorden van de Zwarte Zee en de Kaspische Zee, al plunderend en brandstichtend naar het zuiden trokken. Ze bereikten daarbij ook het land van Israël. De verschrikking en angst waren groot, tot zelfs in Egypte.

Joëls viervoudig benadrukte beschrijving van de sprinkhanenplaag lijkt zijn parallel te hebben in vier grote aanvallen op Israël/Juda. Tussen ca. 734 en 710 v Chr. waren er vier aanvallen van evenzoveel Assyrische koningen op Israël en Juda. Sommige commentatoren wijzen erop dat de verwijzingen naar leeuwen, ratelende strijdswagens en enorme verwoestingen wijzen op het Rijk van Assur.

Het optrekkende leger als beeld voor toekomstige aanvallen

Deze viervoudigheid van de Assyrische aanvallen kan echter ook nog weer wijzen naar de vier grote aanvallen op Jeruzalem, waarover de Bijbel spreekt:

- De laatste van de Assyrische aanvallen zou daarvan dan het beginpunt zijn. Hierin bleef Jeruzalem nog gespaard. De rest van het land bleef als een rokende puinhoop achter. Sanherib moest rond 710 v Chr. namelijk de belegering van de stad opgeven, omdat zijn leger van 185.000 man op een nacht door God werd gedood. Dit was een verhoring van het gebed van koning Hizkia (zie Jes 37). Iets dat mogelijk terug te vinden is in Joël 2:20 en 3:1. Maar Hizkia was overmoedig geweest, en had van God te horen gekregen dat na hem de Babyloniërs Jeruzalem wel zouden innemen (Jes 39).
- De tweede aanval zou dan die van Babel zijn, in de tijd van Zedekia (rond 585 v Chr.). Toen werd Jeruzalem wèl verwoest.
- In het boek Daniël werd een volgende verovering en verwoesting van Jeruzalem aangekondigd. Dit kan niet anders zijn dan het neerslaan van de Joodse opstand door de Romeinen (rond 70 n Chr.).
- De vierde is dan dat van een toekomstig bondgenootschap uit het Noorden, kort voor Christus' wederkomst.

De langdurige verstrooiing van Israël

De profetie van Joël: "De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, voordat de grote en geduchte dag van de HERE komt" (2:31), is in de Schrift het stereotiepe beeld voor de ondergang van een volk of koning (zie Jes 13:10; Ezech 32:7,8). Het Nieuwe Testament bevestigt dat zo de ondergang van de natie Israël werd voorzien, die kwam met de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen in het jaar 70 na Chr. Jezus sprak daar vooraf over als een grote verdrukking, die onvergelijkbaar zou zijn met alle die eraan voorafgingen (Mat 24:21), en zei ook: "Want er zal grote nood zijn over het land en toorn over dit volk, en zij zullen vallen door de scherpste van het zwaard en als gevangenen weggevoerd worden onder alle heidenen, en Jeruzalem zal door heidenen vertrapt worden, totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn" (Luc 21:23,24). En die tijden hebben geduurd tot in de twintigste eeuw, toen de staat Israël werd uitgeroepen.

De vreselijke ramp in 70 na Chr. markeerde het feit dat voor God de maat van de zonde van de Joden vol was geworden, door hun koppige verwerping van het

woord van God, gesproken door Christus en zijn apostelen (Mat 23:32; 1 Tes 2:16). Maar voordat het zover was, vertelde Joël, zou de HERE Zijn Geest op Zijn dienaars uitstorten, zodat zij een tijdlang een krachtig beroep op Zijn volk zouden doen de Naam van de HERE aan te roepen, opdat wie dat wilde uit dat verkeerde geslacht behouden zou worden (Joël 2:28-32; Hand 2:17 e.v.).

De laatste aanval in de eindtijd

Uit Openbaring blijkt dat Jezus' woorden ook weer gelaagd gezien moeten worden. De val van Jeruzalem in het jaar 70 had een ernstige waarschuwing voor de Joden moeten zijn. Door hun blijvende ongeloof en ongehoorzaamheid, zullen zij die val helaas nog eens moeten meemaken. In Joël 3 vinden we de voorzegging van de laatste van de vier grote aanvallen door de vijanden van Israël, en het definitieve herstel van land en volk. Om een goed beeld hiervan te krijgen, hebben we de voornaamste bijzonderheden hieronder op een rijtje gezet:

1. De aanval vindt plaats op een bepaald tijdstip, die met een zekere nadruk wordt aangegeven: "In die dagen en te dien tijde" (vs. 1), wat ook wordt genoemd "de dag van de HERE" (vs. 14). Dan gaan ook de zegenrijke woorden van een psalmist in vervulling: "U zult opstaan, U over Sion erbarmen, want het is tijd haar genadig te zijn, want de bepaalde tijd is gekomen" (Ps 102:14).

2. Israël bevindt zich weer in het land van hun vaders, na een periode van verstrooiing: "wanneer Ik een keer zal brengen in het lot van Juda en van Jeruzalem" (vs. 1). Hierover zei Jeremia: "Want zie, de dagen komen, luidt het woord van de HERE, dat Ik in het lot van mijn volk Israël en Juda een keer breng, zegt de HERE, en hen terugbreng in het land dat Ik aan hun vaders gegeven heb, zodat zij het zullen bezitten" (Jer 30:3). Wanneer wij geloven dat deze door God bewerkte keer in het lot van Israël, door het terug te brengen naar eigen land, in vervulling is gegaan, weten wij dat de laatste dagen zijn aangebroken.

3. Omstreeks dezelfde tijd komen "alle volken" samen voor een grote strijd in het land Israël. Het is aannemelijk dat dit in eerste instantie de Israël vijandige volken in het Midden en Nabije Oosten zullen zijn, en dat andere landen zich in de strijd gaan mengen – de één om Israël te helpen en de ander om daar tegen te vechten, zoals nu ook in Syrië gebeurt. Dat dit Gods wil is, is te zien in de oproep op te staan en zich voor te bereiden op de strijd, waarbij zelfs zwakke volken zullen menen sterk genoeg te zijn om de strijd aan te binden (vzn 9-11).

4. De plaats waar Gods gericht zal neerkomen, is "het dal van Josafat" (vzn 2,12). *Josafat* betekent "de HERE richt". Deze naam zou er dus op kunnen duiden dat hier het grote pleit wordt beslecht. De koningsnaam Josafat zal de tijdgenoten van Joël echter hebben herinnerd aan wat eerder in hun geschiedenis was gebeurd, toen een grote 'menigte' tegen Juda oprukte en door onderlinge strijd omkwam:

“zij hielpen elkaar in het verderf” (2 Kron 20). Ditzelfde fenomeen komt ook in andere profetieën van deze aanval in de eindtijd voor (zie Ezech 38:21; Haggai 2:23; Zach 14:13).

5. Toen de profeet de binnendringende vijanden in een visioen zag, bad hij om Gods ingrijpen: “Doe, o HERE, ùw helden daarheen afdalen” (vs. 11). Deze helden staan tegenover de mensen die zich als helden beschouwen, en menen de strijd ‘wel even’ te zullen winnen. Met ditzelfde woord duidde David Gods engelen aan: “Loof de HERE, u zijn engelen, u krachtige helden die zijn woord volvoert, luisterend naar de klank van zijn woord” (Ps 103:20). De uitspraak van een latere profeet geeft het antwoord op dit gebed: “En de HERE, mijn God, zal komen, alle heiligen met Hem” (Zach 14:5; verg. 1 Tes 3:13; 2 Tes 1:7).

6. Als extra reden voor Gods straffende gericht wordt gezegd dat de wereld er rijp voor is. Joël gaf dit aan met de beelden die ook op andere plaatsen voorkomen: van een korenveld dat rijp is om te oogsten en een perskuip die vol is met druiven om te treden: “Sla de sikkel erin, want de oogst is rijp. Kom, tred, want de perskuip is vol; de wijnbakken stromen over. Want hun boosheid is groot” (vs. 13). De Here Jezus vergeleek deze tijd met die van vóór de zondvloed en de verwoesting van Sodom en Gomorra.

7. De HERE toont de verzamelde volken Zijn aanwezigheid door middel van een grote aardbeving: “de HERE brult uit Sion en verheft zijn stem uit Jeruzalem, zodat hemel en aarde beven” (vs. 16). Precies dezelfde woorden komen in de profetie van Amos voor, om een aardbeving te voorzeggen (Amos 1:1,2).

8. Met het gebruik van het vertrouwde beeld van hemellichamen die geen licht meer geven, wordt de ondergang van menselijke rijken voorzegd: “De zon en de maan worden zwart en de sterren trekken haar glans in” (vs. 15).

9. De HERE zal – in de Persoon van Jezus Christus – voortaan onder de mensen wonen in Jeruzalem: “En u zult weten, dat Ik, de HERE, uw God ben, die woon op Sion, mijn heilige berg, en Jeruzalem zal een heiligdom zijn” (vs. 17). Zie in 2:27 “Dan zult u weten, dat Ik in het midden van Israël ben”.

10. Het heilrijke gevolg zal een vernieuwing van de aarde en dus ook het land Israël zijn, en het aanbreken van een tijd van vrede en vreugde. In hoofdstuk 2 had Joël daarover uitgeroepen: “Vrees niet, o land, jubel en verheug u, want de HERE heeft grote dingen gedaan” (2:21); “En u, kinderen van Sion, juich en verheug u in de HERE, uw God” (vs. 23); “U zult volop en tot verzadiging eten, en u zult loven de naam van de HERE, uw God, die wonderbaar met u gehandeld heeft; mijn volk zal nimmermeer te schande worden” (vs. 26).

Nabeschuwing

De grote mate van overeenkomst tussen deze en andere profetieën van de grote aanval op Israël in de eindtijd, waarbij zoveel bijzonderheden in elkaar passen, geeft een goed voorbeeld van de eenheid van geschriften die werden geschreven in verschillende tijden en omstandigheden. De herhaling dient ook om de grote belangrijkheid van dit gebeuren in de heilsgeschiedenis aan te geven. Opmerkelijk zijn de citaten van het boek Joël in het Nieuwe Testament en het gebruik van vergelijkbare taal in het boek Openbaring. Voor ons die in “de eindtijd” leven, heeft Paulus’ zienswijze over de blijvende waarde van het Oude Testament een bijzondere betekenis: “het is opgetekend ter waarschuwing voor ons, over wie het einde van de eeuwen gekomen is” (1 Kor 10:11).

4. De grote aanval op Israël in de eindtijd

Ik zal Mij groot en heilig betonen en Mij doen kennen ten aanschouwen van vele volken. (Ezechiël 38:23)

In de Bijbel is het maar al te duidelijk dat de wereld in de eindtijd weinig geloof in God en kennis van Zijn heilsplan zal hebben. Met het gezag van een apostel, die hierover een openbaring van God had ontvangen, zei Paulus dat er geen einde aan Israëls verharding zou komen voordat de Verlosser naar Sion komt (Rom 11:25,26). Ook de andere naties zouden dan in een zeer droevige geestelijke toestand verkeren. Jezus vergeleek de wereld in de eindtijd met die van Noach en Lot, en stelde in dat verband de sombere vraag: "Als de Mensenzoon komt, zal Hij dan het geloof vinden op aarde?" (Luc 17:26-18:8).

Op welke wijze zal de gehele wereld – Israël in zijn land, maar ook andere volken overal op aarde – tot het inzicht komen dat God, de Schepper van alle dingen – Die Israël eens koos en ons Zijn woord in de Bijbel gegeven heeft – leeft en nu Zijn Koninkrijk op aarde zal vestigen, en dat Christus Jezus de Heiland en Wereldkoning is? Een leerzaam antwoord op deze vraag geeft ons de profetie in het boek Ezechiël, over de grote aanval op Israël, die wij nu nader zullen bekijken.

Jeruzalem een puinhoop, het volk in ballingschap

Een ijlbode uit het land Israël had ballingen in een stad in het Babylonische Rijk het droevige nieuws gebracht. Het ongelooflijke was gebeurd: Jeruzalem, de stad die God eens had gekozen, om daar Zijn Naam voor altijd te laten wonen – het centrum van het kleine Godsrijk op aarde, en onderwerp van talrijke goddelijke toezeggingen van eeuwig heil en zegen – was in de handen van het leger van Babel gevallen. De tempel, waarin God eeuwenlang tussen de met luister omstraalde cherubs boven de ark had getroond, was een roetzwarte ruïne geworden. Samen met vele andere gebouwen was zij in brand gestoken door de meedogenloze veroveraars. Daarmee werden aan een generatie die niet kon geloven dat de HERE meende wat Hij zei, ook de laatste illusies van terugkeer en herstel ontnomen. Wat de profeet Ezechiël in hun midden had gezegd, alsof hij hun laatste koning ver weg in Jeruzalem bevel gaf zijn troon af te staan, bleek waarheid te zijn geworden: "Neem weg die tulband! Zet af die kroon! Een puinhoop, een puinhoop, een puinhoop zal ik ze maken" (Ezech 21:26,27).

Toen Babels wrede sloopwerk het volk had ontgoocheld, was de tijd gekomen om te spreken over Israëls toekomstige terugkeer en herstel. Voor een groot deel van de eerste toehoorders zou, in hun ontredderde toestand, het luisteren naar Ezechiëls sprookjesachtige beschrijving van een wonderschoon leven in eigen land, onder de bescherming van de Messias, slechts een vermakelijk tijdverdrrijf

zijn: "u bent voor hen als een liefdeslied, schoon van klank, passend bij snarenspel" (Ezech 33:32). Maar in de lange eeuwen van de tijden van de heidenen – waarin Jeruzalem opnieuw het slachtoffer zou worden van een allesverwoestend leger, en haar inwoners niet alleen als ballingen naar een ander land zouden worden overgebracht, maar ook als slaven overal op aarde verkocht – zouden de toezeggingen van een vreedzaam en voorspoedig leven onder een zorgzame Herder-Koning, de hoop en bemoediging geven dat de HERE zijn volk niet voor altijd als een ontrouwe vrouw had verstoten.

Het onwaardige Israël zal behouden worden

De profetieën van herstel in Ezechiël 36 en 37 hebben als uitgangspunt de droevige toestand van het verstrooide volk Israël. Het heeft Gods naam door hun zonde onder de heidenen ontheiligd, en is als natie even dood als dorre beenderen die verstrooid liggen in een droog woestijndal. Mozes had eens gezegd – niet als onmisbare voorwaarde voor herstel, maar om het volk tot een betere gezindheid aan te sporen – dat, wanneer het zich na zijn verstrooiing zou bekeren, God het zou herstellen: "wanneer u u dan tot de HERE, uw God, bekeert en naar zijn stem luistert ... dan zal de HERE, uw God, in uw lot een keer brengen en Zich over u erbarmen; Hij zal u weer bijeenbrengen uit de volken, naar wier gebied de HERE, uw God, u verstrooid heeft" (Deut 30:2,3).

Van zo'n, aan herstel voorafgaande, verandering van geestesgesteldheid in Israël is in Ezechiël geen sprake. Integendeel! De HERE zegt met de nadruk van een herhaling, dat Israël vanwege zijn slechte gedrag beslist niet verdient wat Hij gaat doen: "niet om uwentwil doe Ik het, o huis van Israël, maar om mijn heilige naam, die u ontheiligd hebt onder de volken in wier gebied u gekomen bent ... dan zult u terugdenken aan uw boze wandel en aan uw handelwijze, die niet goed was, en u zult van uzelf walgen om uw ongerechtigheden en uw gruwelen. Niet om uwentwil doe Ik het" (36:22,31,32). De geestelijke vernieuwing zal plaatsvinden in het land Israël. Dus nadat ten minste een deel van het volk daarheen teruggekeerd is: "Ik zal u weghalen uit de volken en u bijeenbrengen naar uw eigen land; Ik zal rein water over u sprengen, en u zult rein worden" (36:24 e.v.). De huidige mentaliteit van de Israëli's, die over het algemeen even aartsgezind zijn als de meeste mensen op aarde, is dus geen reden om te ontkennen dat in de oprichting van de staat Israël in 1948 de hand van de HERE te bespeuren is, en dat de voorzegde verzoening hierop zal volgen. Integendeel.

Hoe prachtig Israëls toekomstige leven in Gods Koninkrijk op aarde zal zijn, wanneer zijn herstel ook in geestelijk opzicht voltooid is, blijkt uit de slotverzen van hoofdstuk 37: "En mijn knecht David zal koning over hen wezen: één herder zal er voor hen allen zijn ... Ik zal met hen een verbond van de vrede sluiten, een eeuwig verbond met hen zal het zijn; Ik zal hun een plaats geven, hen vermeerderen en

mijn heiligdom voor eeuwig te midden van hen stellen. Mijn woning zal bij hen zijn; Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn" (37:24-28).

Hoe Israël tot inkeer wordt gebracht

Wat zal er intussen zijn gebeurd, waardoor het volk dat gedeeltelijk in ongeloof is teruggekeerd naar het land van zijn voorvaderen, tot inzicht is gekomen, klaar voor de beloofde geestelijke vernieuwing? Dit is het onderwerp van de volgende profetieën in de hoofdstukken 38 en 39. Zij vertellen dat Israël aangevallen zal worden door een machtig bondgenootschap uit het Noorden, aangevuld met machten uit het Oosten en Zuiden. God zal op wonderbaarlijke wijze ingrijpen in deze crisis, en zo Zijn heerlijkheid op een buitengewone manier aan Israël en de wereld openbaren. Gezien in verhouding tot het gehele proces van Israëls herstel als natie zal deze aanval, hoe angstwekkend ook, mogelijk van betrekkelijk korte duur zijn. Maar vanwege de grote indruk die deze op zowel Israël als de andere volken op aarde zal maken, wordt de gebeurtenis uitvoerig verteld. De profetie zou te lang worden als deze in tijdsvolgorde in de voorafgaande profetieën van herstel geplaatst moest worden, en daarom wordt die achteraf gegeven, als een aparte openbaring over een beslissend keerpunt in de heilsgeschiedenis.

Er zijn, menen wij, onoverkomelijke bezwaren tegen de opvatting dat de genoemde aanval zal plaatsvinden na de hiervoor gegeven beschrijving van Israëls herstel onder zijn Koning-Herder. Welke waarde zou de eeuwige vrede voor Israël immers hebben, als het volk kort daarna van drie kanten door vijandige legers aangevallen wordt? Is het denkbaar dat, nadat de Vrededorst overal op aarde met zijn zegenrijke heerschappij is begonnen, zo'n hevige strijd zou losbarsten? En zelfs voor wie deze bezwaren niet doorslaggevend zijn, zou nog een ander argument beslissend moeten zijn: het volk Israël in het bijzonder, maar ook de andere volken op aarde, zullen in de eindtijd God voor het eerst leren kennen door Zijn straffend gericht over de machten die Israël aanvallen. De HERE houdt Zich in de grote crisis niet meer verborgen voor de ogen van mensen, en dan begint Israëls bekering en het wegnemen van de sluier van de onwetendheid die de huidige wereld bedekt. Is het voorstelbaar dat Christus in heerlijkheid op de wolken zal komen, waarbij elk oog Hem zal zien, Hij zijn Koninkrijk zal vestigen en de heilstijd zal ingaan, zonder dat Israël en de wereld God hebben leren kennen?

Over de indruk die Gods gericht op Israël zal maken, wordt het volgende gezegd: "Ik zal mijn heilige naam bekendmaken onder mijn volk Israël" (Ezech 39:7); "Het huis van Israël zal weten, dat Ik de HERE, hun God, ben van die dag af en voortaan" (vs. 22); "Als Ik hen uit het gebied van de volken terugbreng en hen uit de landen van hun vijanden verzamel, dan zal Ik Mij voor het oog van de talrijke volken aan hen de Heilige betonen. En zij zullen weten, dat Ik de HERE hun God ben ... En Ik zal mijn

aangezicht niet meer voor hen verbergen, wanneer Ik mijn Geest over het huis Israëls heb uitgestort" (vzn 27-29).

Het betonen (benadrukken) van Gods heiligheid betekent een zodanige openbaring van Zijn Wezen, dat duidelijk is dat wat er is gebeurd geen natuurfenomeen is, maar een wonderdaad van de HERE. Een voorbeeld is het water, dat voor de ogen van de Israëlieten ineens uit de rots bij Meriba te voorschijn kwam, waardoor "Hij Zich onder hen de Heilige betoonde" (Num 20:13). Op sommige plaatsen had zo'n directe openbaring van Gods heerlijkheid een straffende uitwerking (Lev 10:3); en dit is ook hier in Ezechiël het geval (20:41; 36:23; 38:16,23).

Gods heerlijkheid aan de wereld geopenbaard

Wat de andere volken op aarde betreft, is het in deze profetie nog duidelijker dat de plotselinge verdelging van Israëls aanvallers leidt tot de wereldwijde bekendmaking van de levende God. In deze twee hoofdstukken wordt hier keer op keer de aandacht op gevestigd:

"In toekomstige dagen [het laatst van de dagen] zal het geschieden ... opdat de volken Mij leren kennen, wanneer Ik Mij voor hun ogen aan u, o Gog, de Heilige betonen zal" (Ezech 38:16);

"Ik zal Mij groot en heilig betonen en Mij doen kennen ten aanschouwen van vele volken; en zij zullen weten, dat Ik de HERE ben" (vs. 23);

"en de volken zullen weten, dat Ik de HERE ben, heilig in Israël ... Zo zal Ik mijn heerlijkheid onder de volken brengen, en zullen alle volken het gericht zien dat Ik voltrokken heb, en de hand die Ik op hen heb gelegd" (39:7, 21).

Ditzelfde doel, Zich voor alle aardebewoners te manifesteren, verklaart ook waarom God Zelf de Bewerker is van de aanval op Israël. Dat lijkt misschien vreemd, als de binnenvallende machten tegelijkertijd zelf verantwoordelijk worden gesteld voor hun daden. Het kwade plan komt, zoals altijd bij mensen het geval is, voort uit innerlijke overwegingen, gemotiveerd door hebzucht. Er is hier geen enkele suggestie van of plaats voor 'duivelse machinaties', of een *antichrist* die achter de schermen aan de touwtjes trekt. De aanval wordt toegeschreven aan boosaardige gedachten van machthebbers: "Te dien dage zullen er plannen in uw hart opkomen; u zult een boze aanslag beramen ... om buit te maken en roof te plegen" (38:10-12). Zijn plan is een illustratie van wat de Here Jezus zei: "Want uit het hart komen boze overleggingen" (Mat 15:19).

Zoals eens bij de Farao van Egypte zal de HERE gebruik maken van de kwaadwilligheid en boosaardige plannen van mensen, om Zijn heerlijkheid aan de wereld te openbaren, zodat over Hem gezegd kan worden: "Daartoe heb Ik u doen opstaan, opdat Ik in u mijn kracht zou tonen en mijn naam verbreid zou worden over de gehele aarde" (Rom 9:17). God verhindert dus niet wat de aanvallers van plan

zijn, maar laat het toe tot het genoeg is en Hij Zelf ingrijpt. De koningen van Assur en Babel hadden de smadelijke praktijk hun vijanden een haak in de onderkaak te slaan, om ze dan rond te leiden als dieren. En met dit grimmige beeld drukt God Zijn leiding in deze uit: "Ik zal u komen halen, haken slaan in uw kaken en u doen optrekken tegen mijn land"; "Ik zal u komen halen en u voortdrijven, u doen optrekken uit het verre noorden en brengen op de bergen van Israël" (Ezech 38:4,17; 39:2). Zij beseffen niet dat zij gevangenen van de HERE zijn, die in al hun slechtheid tentoongesteld worden voor de ogen van de gehele wereld. Zelfs als wij de voorkeur geven aan de vertaling "Ik lok u", in plaats van "Ik zal u komen halen" – die toch in combinatie staat met 'voortdrijven' en "u zult een bevel ontvangen" (38:8; 39:2) – is duidelijk dat wat mensen ondernemen, voortkomt uit hun vrije wil – verleid door hun honger naar macht en rijkdom. Maar God wist vóór de grondlegging van de wereld wat zij zouden doen. Hij bepaalde niet vooraf wat zij moesten, alsof zij Zijn marionetten zijn die alleen maar kunnen doen wat Hij wil, maar past tot op zekere hoogte hun plannen en daden in Zijn heilsplan en -werk. Dat is wat bedoeld wordt met Gods raad en voorkennis.

In meer dan één opzicht is het de moeite waard nog even stil te staan bij dit hoofdmotief van deze profetie, die zo kenmerkend is voor de gehele Bijbel. Enige menselijke trots op zijn eigen volk is bij Ezechiël niet te bespeuren. Hij stelde de tekortkomingen van zijn volksgenoten onomwonden aan de kaak, vertelde herhaaldelijk dat zij Gods goedheid niet waard waren, en zag als einddoel van de aanval op hen de verheerlijking van Gods Naam op aarde. Op welke wijze het bedreigde volk op de binnendringende legers zal reageren, wordt met geen enkel woord verteld! Waar is in heel de wereldliteratuur iets dergelijks te vinden?

De benadering door de lezer

Maar ook van de lezer van deze profetieën wordt de juiste gezindheid gevraagd. Met welk voornemen gaat iemand ze lezen? Hoe gaat hij ze lezen? Wat is het uitgangspunt? We vragen dit omdat belangstelling voor profetie regelmatig wordt aangewakkerd door populaire boeken over Bijbelse profetieën over de eindtijd. Dan kan iemand die de boodschap van de Bijbel niet volledig kent, deze hoofdstukken lezen alsof ze te vergelijken zijn met een hedendaags krantenbericht, dat meer dan 2500 jaar geleden geschreven werd. Sommigen zoeken alleen maar de bevestiging van hun eigen ideeën over hoe het allemaal zal zijn. Het gevaar is dan dat persoonlijke (politieke) voorkeuren een rol spelen: Wordt Rusland genoemd als de kwaadaardige macht? Zullen Amerika en Groot-Brittannië de beschermers van Israël zijn? Is iemand op zoek naar een duidelijk tijdschema, om vast te stellen wanneer Christus komt? Hoe ziet iemand de plaats en de rol van "de gemeente" hierin? Enz.

Zo'n benadering, alsof wij hier te doen hebben met een letterlijk verslag, en niet een goddelijke openbaring met een ander doel dan normale berichtgeving, kan al spoedig op moeilijkheden stuiten, die aanleiding geven tot twijfel, scepticisme, boosheid, of nog erger. Want er zijn moeilijkheden! Bijvoorbeeld: Zullen de aanvallers werkelijk uit het Noorden komen als ruiters op paarden (38:4)? Strijden zij met boog en pijl tegen de nu tot de tanden gewapende Israëli's, met hun zeer geavanceerde wapens (39:3,9)? Verdedigen ze zich met "grote en kleine schilden" (38:4; 39:9)? Wat voor wapentuig zal dat zijn dat Israël van voldoende stookmateriaal voor zeven jaar zal voorzien (39:9,10)?

Velen hebben pogingen gedaan zulke bijzonderheden geloofwaardig te maken zoals zij er staan. Maar welke waarde mogen we hechten aan de verklaring dat de ruiters komen op de befaamde steppepaarden van de Kaukasus, waarvan, zo zegt men, de Russen al een groot aantal klaar hebben staan? Of dat de beschrijving van de Israëli's als "vredezame lieden, die in gerustheid wonen, allen zonder muur, grendels of poorten" (38:11) doelt op de kibboetsim – terwijl die van de eerste dagen af toch goed verdedigd zijn tegen de omringende Arabieren? Of dat de Vrededorst, Die volgens velen zijn Koninkrijk al tot stand gebracht heeft, alleen deze vrij primitieve wapens uit de Oudheid in zijn Rijk zal toestaan?

Een vroegere aanval uit het Noorden

De eerste luisteraars of lezers van Ezechiël's profetie over de aanval op Israël, zouden waarschijnlijk herinnerd worden aan de onvoorstelbare ramp van de binnenvallende woeste Scythen, die kort daarvoor landen als Griekenland, Syrië, Assur, Israël en Egypte had getroffen.

De vervulling in de eindtijd

Ezechiël's tekening van de aanval op Israël in de eindtijd, wordt beschreven als een gebeurtenis die plaats zou kunnen hebben in de wereld van zijn tijd, waar de herinnering leefde van de angstwekkende invallen van de horden uit het Noorden, om de rijke landen in het Nabije Oosten te plunderen.

De huidige wereld is een totaal andere dan die in de tijd van Ezechiël. Onder de sterk bewapende naties in het Nabije Oosten, ieder binnen hun eigen vaste en beveiligde grenzen, is zo'n strooptocht vanuit een verafgelegen gebied ondenkbaar. Daarbij komt dat andere profetieën over het grote conflict rondom Israël in de eindtijd, vertellen dat "alle volken" daarbij betrokken zullen worden. Dit betekent, volgens ons, dat we geen letterlijke vervulling van al de bijzonderheden van deze profetie mogen verwachten. Zij hebben voor het passende gezorgd, om het grote en realistische drama voor de mensen in de tijd van Ezechiël beter te doen begrijpen. Wij, die in de eindtijd leven, en deze herinnering niet hebben, zullen uit moeten gaan van parallellen in de huidige situatie.

Bijvoorbeeld: Het antwoord op de vraag, wie de "handelaars en al de machtigen van Tarsis" zijn, moet niet gezocht worden bij een enkel volk met zijn handelspartners. Tarsis als zodanig bestaat niet meer. We kunnen in dat geval denken aan een macht in het gebied van het vroegere Tarsis, of denken in parallellen met vergelijkbare machtigen en handelaars in onze tijd.

Nabeschouwing

Ezechiëls profetie bevestigt de verwachting van vele beschouwers van de huidige situatie, namelijk dat het conflict zal uitbarsten in het Midden Oosten. Dit is niet verwonderlijk wanneer we de strategische betekenis van Israël in aanmerking nemen, een volk dat zich bevindt op de plaats waar drie continenten samenkomen – "op de navel van de aarde", zoals Ezechiël met zijn profetisch inzicht opmerkte (Ezech 38:12). Juist vanwege deze centrale ligging is het land Israël bij uitstek geschikt als de plaats waar de HERE Zijn woord waar zal maken: "Ik zal Mij groot en heilig betonen en Mij doen kennen ten aanschouwen van vele volken; en zij zullen weten, dat Ik de HERE ben ... Zo zal Ik mijn heerlijkheid onder de volken brengen, en zullen alle volken het gericht zien dat Ik voltrokken heb, en de hand die Ik op hen heb gelegd" (Ezech 38:23; 39:21).

5. Een tijd van benauwdheid voor Israël

Ik zal u meedelen wat geschreven staat in het boek van de waarheid. (Daniël 10:21)

Tijdens zijn lange leven als balling in het paleis van de koningen van Babel, ontving Daniël enkele profetische boodschappen, die in het boek dat zijn naam draagt zijn opgeschreven en bewaard. Zij maken zowel de opkomst en ondergang van de grote wereldrijken, als gebeurtenissen onder het volk en in het land van Israël, tot de komst van Gods Koninkrijk op aarde, bekend. Toen hij oud geworden was, en kort nadat de Perzische verovering vrijheid voor zijn volksgenoten bracht, kreeg Daniël opnieuw bezoek van Gods engel, om de toekomst van zijn volk te openbaren.

Ontwikkelingen in de wereld

In zijn onthullingen sprak de engel, uitgaande van de woorden: "maar in de eindtijd", over de grote crisis die Israël in zijn land zou overkomen, vlak voordat de opstanding en verheerlijking van Gods ontslapen kinderen plaats zouden vinden.

De engel zei eerst dat de macht van Perzië, die het rijk van Babel kort daarvoor ten val had gebracht, op zijn beurt plaats zou maken voor het rijk van Griekenland. Terwijl een machtige koning van Perzië "alles in beweging zou brengen tegen het koninkrijk van Griekenland", zou hij door een tegenaanval voorgoed verslagen worden: "Er zal een heldhaftige koning opstaan, die met grote heerschappij zal regeren en doen zal wat hem goeddunkt" (Dan 11:3,4). Deze boodschap voorzag de bliksemsnelle veroveringen door Alexander de Grote, die in de verbluffend korte periode van tien jaar een rijk wist te stichten, dat zich van Griekenland tot de rivier de Indus in India uitstreckte. Vervolgens vertelde de engel dat het Rijk van Alexander na zijn vroegtijdige dood verdeeld zou worden onder zijn generaals, waaronder Seleucis en Ptolemaeus.

Als gevolg van deze ontwikkeling zou Israël zich als een bufferstaat bevinden tussen het noordelijke rijk van de Seleuciden in Syrië en het zuidelijke rijk van de Ptolemaeën in Egypte. De langdurige strijd tussen deze rijken wordt uitvoerig beschreven in Daniël 11:5 e.v. Op een dag zou in het Noorden een man aan de macht komen, die alles in het werk zou stellen om de godsdienst in Israël uit te roeien: "Dan zullen strijdmachten door hem op de been gebracht worden; zij zullen het heiligdom, de vesting, ontheiligen, het dagelijks offer doen ophouden en een gruwel oprichten, die verwoesting brengt" (vs. 31). In het licht van de geschiedenis kan het onderwerp van deze profetie alleen Antiochus Epiphanes zijn. De moedige opstand van de Makkabeëën, die zich in hun trouw aan Gods wet tegen hem en zijn Samaritaanse en zelfs Joodse aanhangers verzetten, wordt ook

vermeld: "het volk dat zijn God kent, zal sterk zijn en daden doen. En de verstandigen onder het volk zullen velen tot inzicht brengen, maar zij zullen een tijdlang struikelen door zwaard en vuur, door gevangenschap en beroving" (vs. 33).

Na deze beproeving van Israël zou een andere macht opstaan, beschreven in de verzen 36-39. Met deze macht kan alleen het Romeinse Rijk bedoeld zijn, omdat dit het Griekse Rijk opvolgde. De woorden: "hij zal optreden tegen de versterkte vestingen" verwijzen naar de onderdrukking van de Joodse opstand, ongeveer veertig jaar na Christus' dood en opstanding, die uitliep op de verwoesting van Jeruzalem. Vervolgens werden andere vestingen verwoest: het Herodium ten zuidoosten van Bethlehem, waar Herodes de Grote een burcht had gebouwd; het afgelegen fort van Machaerus aan de Dode Zee, waar Johannes de Doper eens gevangen werd gehouden; en tenslotte het bolwerk Masada, waar de fanatieke Joden hun laatste verbeterden, maar vergeefse, weerstand boden. Zo kwam de Joodse samenleving in hun land ten einde, en gingen de woorden van de Here Jezus in vervulling: "Want er zal grote nood zijn over het land en toorn over dit volk, en zij zullen vallen door de scherpste van het zwaard en als gevangenen weggevoerd worden onder alle heidenen, en Jeruzalem zal door heidenen vertrappt worden, totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn" (Luc 21:23,24).

"Maar in de eindtijd"

Deze gehele periode tussen de eerste en de twintigste eeuw, van de Joodse verstrooiing en de verwoeste verlatenheid van hun land, sloeg de engel helemaal over, want zijn eerstvolgende woorden luiden: "maar in de eindtijd...". De reden hiervoor ligt voor de hand: gedurende deze lange tijd van Israëls 'verharding' (Rom 11:25) zou – zoals Jezus had gewaarschuwd – het Koninkrijk van God van hen weggenomen worden, om aan een volk gegeven te worden dat de vruchten daarvan zou opbrengen (Mat 21:43). Deze toestand laten we hier buiten beschouwing, omdat deze buiten het bestek van deze profetische beschouwing van Israël in zijn land valt.

Evenmin als de engel tot Daniël sprak over de eeuwenlange verstrooiing van Israël, sprak hij over terugkeer en herstel in de eindtijd. Maar wat hij zei, veronderstelt wat Ezechiël duidelijk maakte, toen hij sprak over "een volk dat uit het gebied van vele volken bijeengebracht is op de bergen van Israël, die tot een blijvende wildernis waren geworden, maar het is uit de volken uitgeleid" (Ezech 38:8). Opvallend echter is, dat Israël zich dan opnieuw bevindt tussen koningen van het Noorden en van het Zuiden. Al is er al meer dan tweeduizend jaar geleden een einde gekomen aan de rijken van de Seleuciden en de Ptolemaeën, toch zijn er ook in de eindtijd naties in de gebieden waarover zij de macht uitoefenden, en waartussen Israël zich weer bevindt als een bufferstaat.

Evenals in Ezechiëls profetie vallen bondgenoten uit het Noorden de landen van het Nabije Oosten binnen; in het bijzonder Israël, "het Sieraadland" (Dan 11:41). Deze benaming voor het land Israël komt ook in vers 16 en in Daniël 8:9 voor. Zij wordt verklaard door Ezechiël: "een land dat Ik voor hen uitgezocht had, vloeien-de van melk en honig; een sieraad is het onder alle landen" (Ezech 20:6). De be-schrijving van de aanval als een overstroming brengt de profetie van Jesaja in her-innering, over het binnendringende leger van Assur als een rivier die buiten haar beddingen stijgt, en de profetie van Habakuk over de niet te stuiten opmars van de macht van Babel (Jes 8:7,8; Hab 1:6-11). Maar zij doet vooral denken aan Eze-chiëls woorden over de bondgenoten uit het Noorden: "een grote schare en een talrijk leger, en u zult optrekken tegen mijn volk Israël als een wolk die het land bedekt" (Ezech 38:15).

De koning van het Noorden

Maar wie is deze koning van het Noorden die op het Zuiden aanstormt "met wa-gens en ruiters en vele schepen" (Dan 11:40)? Elders in het boek Daniël heeft het woord 'koning' ook de betekenis van koninkrijk, zodat wij, evenals in het geval van de profetie in Ezechiël, aan een macht ten noorden van Israël mogen denken. Bij het zoeken naar een hedendaagse vergelijking met de situatie rondom Israël in de tweede en derde eeuw vóór Christus, moeten we rekening houden met een geheel andere toestand in de wereld dan toen. Er zijn andere factoren die meer landen binden. Het conflict zal dan ook op veel grotere schaal plaatsvinden. We hoeven onze blik daarom niet te beperken tot de aan Israël grenzende landen. Twee van zulke uitgebreide conflicten in en rondom Israël in de eindtijd, die beide Israël in grote benauwdheid brengen en beide door ingrijpen van God met vernie-tigend oordeel worden gestraft, is ondenkbaar. Het boek Daniël geeft dus andere aspecten weer van één en dezelfde gebeurtenis, die het onderwerp is van de pro-fetieën in Joël en Ezechiël. De HERE heeft immers 'jarenlang' door Zijn dienaren, de profeten, hierover gesproken (Ezech 38:17).

Een tijd van grote benauwdheid voor Israël

Het gevolg voor Israël is "een tijd van grote benauwdheid, zoals er niet geweest is sinds er volken bestaan, tot op die tijd toe" (Dan 12:1). De profeet Jeremia ge-bruikte deze uitdrukking in een profetie over het herstel van Israël in eigen land in de eindtijd: "Want groot is die dag, zonder weerga; een tijd van benauwdheid is het voor Jakob; maar daaruit zal hij gered worden" (Jer 30:7). Op welke wijze het volk uit zijn benarde toestand gered zal worden, verklaarde de engel aan Daniël: "Te dien tijde zal Michaël opstaan, de grote vorst, die de zonen van uw volk terzij-de staat". Al heeft de aanvaller zijn 'statietenten' opgeslagen, ergens tussen de Middellandse Zee en Jeruzalem, hij zal daar door Gods vernietigende tussen-komst zijn einde vinden. Met betrekking tot een andere aanvaller uit het Noorden

had God eens gezegd: "Ik ga Assur in mijn land verbreken en het op mijn bergen vertreden" (Jes 14:25). Ditzelfde zei ook Ezechiël: "Op de bergen van Israël zult u vallen, u met al uw krijgsbenden en de volken die met u zijn" (Ezech 39:4).

De bevrijding van de teruggekeerde Joden uit hun benauwdheid valt echter samen met een veel grotere verlossing voor allen die de eeuwen door opgeschreven zijn in Gods 'levensboek'. Het volk dat tijdens zijn langdurige verstrooiing en verwoesting zijn Heiland heeft verworpen, zal door zijn reddende tussenkomst tot inzicht komen, en door berouw en reiniging met God verzoend worden: "Zij zullen Hem aanschouwen, die zij doorstoken hebben ... Te dien dage zal er een bron ontsloten zijn ... tot ontzondiging en reiniging" (Zach 12:10-13:1).

Nabeschouwing

Naar aanleiding van Israëls bevrijding in de eindtijd uit de macht van een binnenvallende vijand, sprak de engel tot Daniël over verlossing van Gods slapende kinderen uit hun doodsslaap: "Velen van hen die slapen in het stof van de aarde zullen ontwaken, dezen tot eeuwig leven en genen tot versmading, tot eeuwig afgrijzen. En de verstandigen zullen stralen als de glans van het uitspansel, en die velen tot gerechtigheid hebben gebracht als de sterren, voor eeuwig en altijd" (Dan 12:2,3). Is dit wat Paulus voor ogen had, toen hij uitzag naar het einde van Israëls langdurige verharding: "Want, indien hun verwerping de verzoening van de wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden" (Rom 11 :15)? Met deze vooruitblik op Daniëls persoonlijke toekomst sloot de engel zijn uitvoerige profetie af: "Maar u, ga het einde tegen, en u zult rusten en opstaan tot uw bestemming aan het einde van de dagen" (Dan 12:13).

6. De massale aanval op Jeruzalem

Alle volkeren op aarde zullen zich daarheen verzamelen. (Zacharia 12:3)

De eindtijd betekent voor de wereld een enorme omwenteling: de tegenwoordige naties zullen plaatsmaken voor het wereldwijde Koninkrijk van God en Zijn Gezalfde. Onder welke omstandigheden zal het volk Israël tot inkeer komen, en zullen mensen overal op aarde Christus' heerschappij aanvaarden? In de laatste drie hoofdstukken van zijn boek schreef de profeet Zacharia de openbaringen die hij kreeg over de grote crisis in het land Israël en rondom Jeruzalem, als gevolg waarvan "de HERE Koning zal worden over de gehele aarde".

De HERE zal Koning worden over de gehele aarde

De aanhef van deze profetie klinkt bijzonder plechtig. De luisteraar of lezer moest weten dat wat volgde een Godsspraak was over Israël, en dat Hij die sprak de Schepper en Onderhouder is van alles dat Hij heeft gemaakt: "die de hemel uitspant en de aarde grondvest, en de geest van de mensen in diens binnenste vormeert" (Zach 12:1).

De inhoud van deze profetie maakt de reden voor deze aandachttrekkende inleiding duidelijk. De HERE openbaarde dat de huidige, ongelovige heidense wereld, evenals Zijn verbondsvolk Israël – dat al eeuwenlang van Hem was afgedwaald – onder Zijn heerschappij op aarde zullen komen. Zacharia had al eerder de Wereldkoning gezien, plaatsnemend op zijn troon: "Jubel luid, u dochter van Sion; juich, u dochter van Jeruzalem! Zie, uw koning komt tot u ... Dan zal Ik de wagens uit Efraïm en de paarden uit Jeruzalem tenietdoen, ook de strijdboog wordt tenietgedaan; en hij zal de volken vrede verkondigen, en zijn heerschappij zal zich uitstrekken van zee tot zee, en van de Rivier tot de einden van de aarde" (9:9,10). Daarbij werd echter niet verteld hoe Gods heilige land gereinigd zou worden van de oorlogsuitrusting waarover Ezechiël sprak (39:9,10), of die van Israël of van zijn vijanden afkomstig is, en ook niet hoe de naties van de wereld, die zo gesteld zijn op hun eigen macht en vrijheid, bereid gevonden of gemaakt zullen worden zich te onderwerpen aan de door God aangestelde Koning Christus Jezus.

De laatste drie hoofdstukken van het boek Zacharia tonen dat die onderdanigheid het gevolg zal zijn van het oordeel dat God in en rond Jeruzalem zal uitgieten op de vijanden van Israël. Door de grote verliezen van mensen en materieel zullen de machthebbers van deze wereld genoodzaakt worden hun regeringsmacht voorgoed prijs te geven: "En de HERE zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige" (Zach 14:9). Verootmoedigd door Gods tuchtiging, en in het besef van hun eigen onmacht,

zullen volken vanuit de gehele wereld voortaan op vastgestelde tijden naar Jeruzalem, de heilige hoofdstad van de wereld, gaan "om zich neer te buigen voor de Koning, de HERE van de heerscharen" (14:16). Hoe belangrijk de hieraan voorafgaande crisistijd is, die leidt tot de overgang van menselijke rijken tot het Koninkrijk van God op aarde, blijkt verder uit de steeds herhaalde uitdrukking – alleen al zeven keer in het eerste gedeelte en zestien keer in totaal! – "te dien dage".

Een massale aanval op Jeruzalem

De aanleiding tot Gods straffend ingrijpen zal een massale aanval zijn op Jeruzalem en omgeving. Al eerder in zijn boek maakte Zacharia Gods genaderijke voornemen bekend, om Zijn volk – dat zo lang in verstrooiing had geleefd – vanuit de gehele wereld weer in zijn moederstad bijeen te brengen: "Zo zegt de HERE van de heerscharen: Zie, Ik verlos mijn volk uit het land van de opgang en uit dat van de ondergang van de zon; Ik breng hen terug en zij zullen binnen Jeruzalem wonen. Zij zullen Mij tot een volk en Ik zal hun tot een God zijn, in trouw en in gerechtigheid" (8:7,8). Zo ver is het aan het begin van Zacharia 12 nog niet gekomen, want uit de bijzonderheden die volgen, blijkt dat – al woont een deel van de Joden weer in hun land en hoofdstad – zij nog niet met God zijn verzoend door het aannemen van hun Heiland en Messias. Om de een of andere reden, die hier niet wordt aangegeven, heeft het teruggekeerde volk de ergernis van vele naties gewekt. Herhaaldelijk wordt verwezen naar vijandelijke legers die de heilige stad omsingelen: "ook tegen Juda zal het gaan bij de belegering van Jeruzalem ... En alle volken van de aarde zullen zich daarheen verzamelen ... Te dien dage zal Ik zoeken te verdelen alle volken die tegen Jeruzalem oprukken ... Dan zal Ik alle volken tegen Jeruzalem ten strijde vergaderen ... Allen, die zijn overgebleven van al de volken, die tegen Jeruzalem zijn opgerukt" (12:2,3,9; 14:2,16).

De aanvallers van Israël delven het onderspit

Hoe deze bestorming van Jeruzalem voor de aanvallers zal aflopen, beschreef de profeet aan de hand van een aantal beelden.

Uit een beker drinken wat de HERE voor iemand ingeschonken heeft, is een bekend Bijbels beeld. Dit kan soms goed zijn, zoals "de beker van de verlossing" (Ps 116:13), of een beker van zegen (Ps 23:5). Meestal gaat het echter om Gods toorn. De volken die tegen Jeruzalem oprukken, hebben uit de schaal (groot genoeg om er gezamenlijk uit te drinken dus) het bedwelmende mengsel gedronken, dat God voor hen heeft bereid: "Zie, Ik maak Jeruzalem tot een schaal van bedwelmeling voor alle volken in het rond" (Zach 12:2). Zo maakt de HERE Zijn woord, dat Hij eens door Jesaja sprak, waar: "Zie, Ik neem uit uw hand de beker van de bedwelmeling; de kelk van mijn grimmigheid zult u niet langer drinken. En Ik geef die in de hand van hen die u verdrukken" (Jes. 51:22,23).

Het volgende beeld laat deze vijandige volken zien als een ploeg arbeiders, die belast is met de taak een in de weg liggend rotsblok op te tillen en te verplaatsen – of zijn het bouwvakkers die een massieve steen op zijn plaats bovenin het bouwwerk moeten aanbrengen? In ieder geval komen ze er bij hun werk niet zonder letsel van af: “Te dien dage zal Ik Jeruzalem maken tot een steen, die alle naties moeten heffen; allen die hem heffen, zullen zich deerlijk verwonden” (12:3).

Evenals bij een diavertoning steeds nieuwe beelden op het scherm komen, projecteerde Zacharia een nieuw beeld: een menigte ruiters trekt op in een massale aanval op de heilige stad. Ook in de profetieën van Ezechiël en Daniël nemen paarden en ruiters een belangrijke plaats in – wat niet noodzakelijk betekent dat zij in de laatste strijd letterlijk aanwezig zullen zijn: “paarden en ruiters, allen volledig uitgerust, een grote schare, met grote en kleine schilden, allen vertrouwd met het zwaard” (Ezech 38:4); “de koning van het Noorden zal op deze aanstormen met wagens en ruiters” (Dan 11:40). De gevolgen zullen rampzalig zijn: “Te dien dage, luidt het woord van de HERE, zal Ik alle paarden treffen met verbijstering, en hun berijders met krankzinnigheid; over het huis Juda zal Ik mijn ogen openhouden, maar alle paarden van de naties zal Ik treffen met blindheid” (12:4).

Het volgende beeld roept bij de lezer een vertrouwd tafereel uit het verleden op. Bij een boerderijtje staan graanschoven onder de warme zon te drogen. Aan de rand van het graanveld staat een houtstapel klaar voor de winter. Beide zijn zeer ontvlambaar, zodat het kleinste vonkje ze meteen in brand kan zetten. Zo zullen ook de aanvallers op Jeruzalem verteerd worden. “Te dien dage zal Ik de stamhoofden van Juda maken als een vuurbekken tussen het hout, en als vuurfakkels tussen de garven; dan zullen zij rechts en links alle natiën in het rond verteren; en Jeruzalem zal blijven voortbestaan op zijn eigen plaats, te Jeruzalem” (12:6).

De wedergeboorte van de natie Israël

Uit het vervolg van deze profetie blijkt echter dat de aanvallers er aanvankelijk in zullen slagen de macht van Israël te breken. De belegerde stad zal veroverd worden, en haar inwoners zullen de ellende van de nederlaag ondervinden, die de burgerbevolking in oorlogsomstandigheden altijd en overal treft. Maar vóór hier op in te gaan, richtte de profetie zich op de latere, blijvende en zegenrijke, gevolgen voor het aangevallen en overwonnen volk. Het lijkt alsof alles voor hen verloren is. De staat die sinds de eerste eeuw in puin lag, en nog maar kort geleden opnieuw was opgericht, wordt nu weer door de gecombineerde brute macht van vele naties vernietigd. De overgeblevenen gaan dezelfde duisternis van verstrooiing en onderdrukking tegemoet die hun voorvaderen menigmaal hebben gekend. Voor de zoveelste keer lijkt het alsof de vloek van Mozes hen weer treft: “U zult een voorwerp van ontzetting worden, een spreekwoord en een spotrede onder alle volken, naar wier land de HERE u wegvoert” (Deut 28:37).

Op dit kritieke moment, waarop het volk zich aan zijn vijanden moet overgeven en in wanhoop wegzinkt, zonder enige reële hoop op redding, komt plotseling de verlossing. Er zijn onder hen op dit moment betrekkelijk weinigen die geloven in de God van Abraham, Isaäk en Jakob, en dus ook niet in de komst van hun Messias. Groot zal dan ook hun verbazing zijn, als Christus plotseling in heerlijkheid en macht verschijnt om hen uit hun noodsituatie te bevrijden. En, verrassender nog, te ontdekken dat Hij niemand anders is dan de Persoon die hun voorvaderen eeuwenlang hebben vervloekt en voor een valse profeet uitgemaakt. Toch is zijn identiteit even onmiskenbaar als de redding die Hij op dramatische wijze brengt, want Hij laat de overlevenden van de belegering de littekens zien van de kruisiging, waaraan hun voorouders Hem in het verleden overgeleverd hadden: "zij zullen Hem aanschouwen, die zij doorstoken hebben, en over Hem een rouwklacht aanheffen als de rouwklacht over een enig kind, ja, zij zullen over Hem bitter leed dragen als het leed om een eerstgeborene" (12:10).

De ontmoeting met hun Heiland wekt in de Joden die in de strijd om Jeruzalem gespaard zijn gebleven, een diepgaand schuldgevoel over wat hun volk Hem aangedaan heeft. Zacharia bracht in verband hiermee één van de grootste tragedies in Israëls geschiedenis in herinnering: de vroegtijdige dood bij Megiddo van koning Josia, wiens hervorming – als die voortgezet had kunnen worden – de ondergang van het kleine Godsrijk Israël had kunnen voorkomen – een ramp die ieder jaar werd herdacht (2 Kron 35:25): "Te dien dage zal in Jeruzalem de rouwklacht groot zijn, zoals de rouwklacht van Hadad-Rimmon in het dal van Megiddo; het land zal een rouwklacht aanheffen, alle geslachten afzonderlijk" (Zach 12:11,12). Ieder mens heeft in die tijd van ontzuivering de behoefte met de HERE alleen te zijn, om in berouwvol gebed met Hem in het reine te komen, evenals Paulus toen hij op weg naar Damascus plotseling de HERE in heerlijkheid zag. Net als Paulus zag Zacharia in deze innerlijke verandering van gezindheid de genadige hand van God: "Ik zal over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem uitgieten de Geest van de genade en van de gebeden" (12:10). En, evenals Hij dit voor Paulus deed, voorzag de HERE ook in de geestelijke nood van het gehele volk, door hun de gelegenheid te geven zich te vernieuwen in het bad van de wedergeboorte: "Te dien dage zal er een bron ontsloten zijn voor het huis van David en voor de inwoners van Jeruzalem tot ontzondiging en reiniging" (13:1). Zo zal Gods belofte door Ezechiël in vervulling gaan: "Ik zal rein water over u sprengen, en u zult rein worden ... een nieuw hart zal Ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste ... Mijn Geest zal Ik in uw binnenste geven en maken, dat u naar mijn inzettingen wandelt en naarstig mijn verordeningen onderhoudt. U zult wonen in het land dat Ik uw vaders gegeven heb; u zult Mij tot een volk zijn en Ik zal u tot een God zijn" (Ezech 36:25-28). Van die tijd van hun bekering af zullen zij, zoals Zacharia

vervolgens vertelde (13:2 e.v.) voorgoed afscheid nemen van hun geleerden, boeken en tradities, die eeuwenlang zo'n misleidende invloed op hen hebben gehad.

Christus verschijnt op de Olijfberg

Deze profetie van Zacharia komt terug op het onderwerp van de belegering van Jeruzalem met de ongebruikelijke woorden: "Zie, er komt een dag voor de HERE" (14:1). Dit is Zijn dag, waarop Hij Zich voor de ogen van de wereldbewoners zal manifesteren. En Zijn verschijning zal des te indrukwekkender zijn, omdat Hij de stad, die de vijanden van Israël hadden aangevallen, aanvankelijk in hun handen had gegeven. Pas nadat de aanvallers zich in hun overwinningssroes zullen hebben gestort en de primitieve oorlogswreedheden van plundering en verkrachting begaan, grijpt Hij, tot ieders ontsteltenis, in: "Dan zal de HERE uittrekken om tegen die volken te strijden, zoals Hij vroeger streed, ten dage van de krijg" (14:3). De heilsgeschiedenis geeft meerdere voorbeelden van overwinningen die alleen aan de HERE te danken zijn, maar deze keer is Zijn tussenkomst van ongekende aard: "zijn voeten zullen te dien dage staan op de Olijfberg" (14:4). Maar Hij komt niet "Persoonlijk", maar in de Persoon van Zijn Zoon. Christus zal namens Hem optreden. Dat zijn voeten op de Olijfberg zullen staan, wekt de indruk dat Christus bij zijn wederkomst uit de hemel juist naar deze plek zal komen. Dit zou bijzonder passend zijn, omdat Hij op deze berg afscheid van de apostelen nam, om plaats te nemen aan Gods rechterhand in de hemel. Engelen brachten toen Gods belofte aan hen over: "Deze Jezus, die van u opgenomen is naar de hemel, zal op dezelfde wijze wederkomen, als u Hem ten hemel hebt zien varen" (Hand 1:11).

Een grote aardbeving

Op het moment van Christus' terugkomst wordt het land opgeschrikt door een grote aardbeving, waardoor van oost naar west een breed dal, dwars door de Olijfberg, zal ontstaan. Ook andere profeten hebben over een grote aardbeving in de eindtijd gesproken, maar zonder de geografische bijzonderheden die hier worden beschreven:

"Want zie, de HERE gaat uit van zijn woning, en Hij daalt neer en treedt op de hoogten van de aarde. De bergen smelten onder Hem en de dalen splijten" (Micha 1:3,4).

"Hij staat en doet de aarde schudden; Hij ziet rond en doet de volken van schrik opspringen ... de eeuwige heuvelen zinken ineen" (Hab 3:6).

"Waarlijk, te dien dage zal een zware aardbeving het land van Israël teisteren ... de bergen zullen neerstorten, de bergwanden zullen vallen, elke muur zal ter aarde storten" (Ezech 38:19,20).

De HERE maakt Jeruzalem gereed als hoofdstad van de wereld

Het ontstaan van een breed dal ten oosten van Jeruzalem zal het volk in de stad

de gelegenheid geven te vluchten. Een nog ingrijpender resultaat van deze aardbeving(en) zal zijn, dat rond Jeruzalem liggende bergen en heuvels zullen wegzinken, waardoor een brede vlakte zal ontstaan en de stad in het midden daarvan verhoogd zal worden, zodat deze het omliggende gebied zal domineren. Ook hierover hebben Gods profeten in Israël gesproken – wat niet verwonderlijk is als we ons realiseren welke belangrijke plaats Jeruzalem in Gods Koninkrijk zal innemen, als zetel van wereldwijde goddelijke wetgeving en onderwijs:

“Schoon door zijn verhevenheid, een vreugde voor de ganse aarde is de berg Sion, ver in het noorden, de stad van de grote Koning” (Ps 48:3). (De mogelijke vertaling, “aan de kant van het noorden”, komt overeen met Zacharia’s profetie; want nu is dat niet het geval – alleen aan de andere drie zijden zijn er nu dalen).

“In gezichten van God bracht Hij mij naar het land van Israël en zette mij neer op een zeer hoge berg; daarop was iets als een stad gebouwd aan de zuidzijde” (Ezech 40:2).

“En het zal geschieden in het laatst van de dagen: dan zal de berg van het huis van de HERE vaststaan als de hoogste van de bergen, en hij zal verheven zijn boven de heuvelen. En alle volken zullen daarheen stromen” (Jes 2:2).

“Waterbronnen van het leven”

De letterlijke verhoging van de berg waarop Jeruzalem gebouwd zal worden, heeft dus ook symbolische betekenis, gezien haar verheven plaats als hoofdstad van de wereld. Dit geldt ook voor een ander fenomeen in de stad: een onuitputtelijke bron, waaruit altijd water zal stromen – zowel in oostelijke als in westelijke richting. Zacharia zei niets over de zegenrijke gevolgen die dit levende water voor het dorre land Israël zal hebben, maar Ezechiël wèl (hoofdstuk 47).

Dacht de Here Jezus hieraan, toen Hij wees op de belofte in de Schriften, dat stromen van levend water uit zijn binnenste zullen vloeien en die op Zichzelf overbracht (Joh 7:38)? Deze stroom is een transparant beeld van de “waterbronnen van het leven”, waarvan Gods dorstige kinderen zullen drinken zodat zij tot in eeuwigheid niet zullen sterven:

“Want daar gebiedt de HERE de zegen, leven tot in eeuwigheid” (Ps 133:3);

“Hij zal op deze berg de sluier vernietigen ... Hij zal voor eeuwig de dood vernietigen” (Jes 25: 7,8; verg. 1 Kor 15:54).

Het einde van de pralende trots van mensen

Het is begrijpelijk als Zacharia’s beschrijving van de nare gevolgen die de aanvallers zullen ondervinden, weerzin bij de lezer wekt. Voor veel rampen die in de Schrift schijnbaar aan de HERE worden toegeschreven, zijn echter eigenlijk kwaadwillige mensen verantwoordelijk. De woorden: “ieders hand zal zich tegen die van een ander verheffen” (14:13), wijzen erop dat dit ook in dit geval zo zal

zijn. Ook Ezechiël had iets dergelijks gezegd: “het zwaard van de een zal tegen de ander zijn” (Ezech 38:21). Veel ellende zal dus ook voortkomen uit wat de aanvallers elkaar – in hun verwarring en angst – zullen aandoen.

Nabeschouwing

Deze vernederende nederlaag zal mogelijk de oorzaak zijn van de aanvankelijke onbereidwilligheid van een deel van de mensen uit andere landen, om naar Jeruzalem te gaan en zich daar voor de Wereldkoning neer te buigen. Mensen zijn de eeuwen door zo gewend hun eigen weg te gaan en hun Schepper te minachten. Het zal voor zulke mensen zeker pijnlijk zijn te moeten accepteren dat dit niet meer kan. Maar anderen zullen, dankzij de heilzame invloed van de heerschappij van Christus en zijn heiligen, een beter inzicht krijgen. Zij zullen met gretige bereidwilligheid het jaarlijkse Loofhuttenfeest in Jeruzalem vieren om, evenals vroeger de Israëlieten, de HERE te danken voor de overvloed van spijs en vreugde die Hij overal in Zijn nieuwe wereld zal schenken.

7. Zoals het al eerder is gebeurd

Gelijk het geschiedde in de dagen van Noach. (Lucas 17:26)

Er zijn in de geschiedenis gelegenheden waarbij een stad of land getroffen werd door een grote ramp. De Here Jezus bracht twee van zulke gevallen in herinnering, toen Hij over de wereld van de eindtijd sprak.

Noach en de ark

Wanneer beseften Noachs tijdgenoten voor het eerst dat een ramp van ongeken- de omvang hun samenleving bedreigde? Omdat hij hierover vaak gesproken had, wist iedereen in de wijde omtrek waarom Noach begonnen was zo'n groot, stuur- loos vaartuig te bouwen, dat voor de scheepvaart geen enkel nut had. Al decen- nia lang waren ze gewend hem dag aan dag aan het werk te zien, onvermoeibaar bezig met een (in hun ogen) waanzinnige onderneming. Want als het gevaarte ooit afkwam, zou het daar blijven liggen als een symbool van een bizarre fantasie. Hun eerste nieuwsgierige belangstelling nam steeds verder af. Elke dag kwamen er minder mensen kijken. Ze gingen over tot de orde van de dag. Hun dagelijkse bezigheden, het genot van tafel en bed, waren zoveel interessanter en belangrij- ker. Sommigen haalden de schouders op bij het zien van het bouwwerk, dat ge- leidelijk vorm begon te krijgen. Anderen dreven er de spot mee.

Toen de ark tenslotte klaar was, het blanke hout met waterafstotende pek be- dekt, keerde de rust op de werkplaats weer. Waarschijnlijk keken veel mensen de eerste dagen wel een paar keer naar de lucht, maar toen die blauw bleef, en de ark onwrikbaar op zijn plaats bleef liggen, deden ze dat steeds minder. Hun leven ging weer zijn gewone gang, met zijn genoegens en beslommingen. Maar op een dag gebeurde er iets vreemds: overal vandaan kwamen dieren naar de ark lopen en vliegen. Niet hele groepen van elke soort, maar een mannetje en een vrouwtje daarvan. Noach nodigde de nieuwsgierigen, die dit kwamen bekijken, uit ook binnen te komen. Niemand nam zijn uitnodiging, om zijn of haar leven in veiligheid te brengen, aan. Waarom zouden ze ook (dachten ze); er was toch niets aan de hand? Enkele dagen later verschenen er geen dieren meer bij de ark. Ook Noach en zijn gezin waren als van de aardbodem verdwenen... Het grote luik, waardoor alle dieren naar binnen waren gegaan, zat dicht. Er kon niets en niemand meer in of uit. Kort daarop kwam de regen, heel veel regen...

In de ark bevonden zich acht mensen, waaruit de gehele nieuwe wereldbevolking zou voortkomen. Alle overige mensen stonden buiten. Ze werden met z'n allen aan de verdrinkingsdood overgelaten: "de zondvloed kwam en verdelgde al- len" (Luc 17:27).

Sodom en Gomorra

Geen van de bewoners van de stad Sodom, die op die onheilsdag vroeg uit bed waren gekomen, beseftte dat zijn leven op dat moment geteld kon worden in minuten! De tijdgenoten van Noach zagen de lucht betrekken en donkere wolkenmassa's zich boven hun hoofd samepakken, die het warme zonlicht afschermden. Ze hoorden de stortregen die met ongekende hevigheid op de daken van de huizen en in de smalle stadsstraten neerplensde. Ze zagen hun velden in meren veranderen, die zich uitbreidden tot ze zich aaneensloten en een rusteloze zee werden. Tot hun verbijstering zagen de velen die naar de heuvels en bergen waren gevlucht, het water steeds dichterbij komen, tot het hen zelfs daar bereikte.

Voor Sodom echter kwam de dood even snel en onverwacht als bij de plotselinge uitbarsting van de Vesuvius, die eeuwen later de steden Pompeii en Herculaneüm onder een gloeiend hete laag as van meer dan vijf meter hoog bedolf.

De vorige dag was op zijn gewone, alledaagse wijze voorbijgegaan. Vrouwen deden haar huishoudelijk werk, voedden de kinderen, deden boodschappen op de stadsmarkt. Mannen gingen met hun gereedschap naar de velden, waren bezig in hun werkplaatsen, openden hun winkeltjes, enz. De aanzienlijken hielden zich bezig met bestuurlijke zaken. Wie niet aan het werk was, zocht wat vertier op het plein naast de stadspoort. Zo verliep alles die dag op vertrouwde wijze. En zoals dagelijks overal op aarde, waren er de steeds wisselende emoties van genegenheid en haat, jaloezie en tevredenheid, angst en gerustheid, blijdschap en droefheid, enz., die zichtbaar werden in ruzie en vriendschap, verbondenheid en verraad, vreedzaamheid en moord, orgie en gematigdheid, enz.

Die verschrikkelijke ochtend echter overviel de stad de ramp die niemand had verwacht. Een bulderend geluid werd gevolgd door een aardbeving, een gloeiend hete luchtstroom en een withete neerslag van as. Een dikke, zwarte, verstikkende rook verspreidde zich over de streek. Het geschreeuw en gevloek van de slachtoffers stierf met hen op hun lippen weg. Enkele uren later was vanuit de verte een zwarte rookkolom aan de hemel te zien. Daaronder lag een hele stad begraven. De mensen waren gewoon verdwenen, 'verdamp't' in de hete as. Zo werden de beruchte uitspattingen en Godonterende ijdelheden voorgoed letterlijk uit de wereld weggewist.

De dag van Christus' wederkomst

Aan deze vreselijke historische gebeurtenissen dacht Jezus, toen Hij zijn discipelen leerde op welke wijze Gods Koninkrijk op aarde zal komen: "En gelijk het geschiedde in de dagen van Noach, zó zal het ook zijn in de dagen van de Mensenzoon: zij aten, zij dronken, zij huwden, en zij werden ten huwelijk genomen tot op de dag, waarop Noach in de ark ging en de zondvloed kwam en allen verdelgde.

Op dezelfde wijze als het geschiedde in de dagen van Lot: zij aten, zij dronken, zij kochten, zij verkochten, zij plantten, zij bouwden. Maar op de dag, waarop Lot uit Sodom ging, regende vuur en zwavel van de hemel en verdelgde hen allen. Op dezelfde wijze zal het gaan op de dag, waarop de Mensenzoon geopenbaard wordt" (Luc 17:26-30).

De komst van het Koninkrijk

Het waren de Farizeeën die de komst van Gods Koninkrijk aan de orde stelden (vs 20). In zijn antwoord op hun vraag, wanneer zij het Koninkrijk konden verwachten, zei Jezus: "De komst van het Koninkrijk gaat niet met waarnemingen gepaard en men zal niet zeggen: zie, hier is het of daar! Want zie, het Koninkrijk van God, is midden onder u" (Luc 17:20,21). (Evenmin als in verreweg de meeste vertalingen stemt de NBG '51 vertaling "niet te berekenen" niet overeen met het woord in de Griekse grondtekst. Met dat woord wordt een nauwkeurige observatie bedoeld, zoals, bijvoorbeeld, het nauwkeurige onderzoek van de hemellichamen of de zorgvuldige waarnemingen door een arts van de symptomen van een ziekte, zodat de vertaling "niet met waarnemingen" beslist de voorkeur heeft.)

Het toenmalige Jodendom leefde in de algemene verwachting van de komst van de Messias om Gods Koninkrijk tot stand te brengen. Men speculeerde over de wijze waarop dat zou gebeuren. Jezus zei dat niemand zich moest laten misleiden, en op de een of andere plaats gaan zoeken waarover het in geruchten zou gaan. Als het Koninkrijk eenmaal gekomen is, zal iedereen dat weten. Aanwijzingen zullen niet nodig zijn, want het Koninkrijk zal, evenals het beeld in Nebukadnezars droom, "midden op de aarde" zijn, "te zien aan het einde van de gehele aarde" (Dan 4:10,11). Dit alles legde Jezus vervolgens nader uit, toen Hij zich tot zijn discipelen richtte, om hen te leren wat hun houding moest zijn tegenover de komst van het Koninkrijk.

1. Het Koninkrijk zou niet komen vóórdat Hij door zijn volk aan de dood was overgeleverd: "Maar eerst moet Hij veel lijden en verworpen worden door dit geslacht" (Luc 17:25). Maar zelfs daarna zou er voor de discipelen een tijd van afwachten beginnen, waarin ze zuchtend van verlangen naar Christus' wederkomst zouden uitzien: "Er zullen dagen komen, dat u zult begeren één van de dagen van de Mensenzoon te zien en u die niet zult zien" (vs. 22). De betekenis hiervan is niet: 'was het maar mogelijk terug te keren naar die goede oude tijd, toen de Here onder ons was!', want "de dagen van de dagen van de Mensenzoon" zijn, zoals uit vers 26 blijkt, de dagen wanneer Hij zal zijn teruggekomen. In het Hebreeuws idioom, dat ook in het Nieuwe Testament op enkele plaatsen voorkomt, kan "één van de dagen" de betekenis hebben van de eerste daarvan, in dit geval dus de dag van zijn wederverschijning.

2. Er zou helemaal geen onzekerheid over hoeven te bestaan of het Koninkrijk wel of niet zou zijn gekomen: "Want gelijk de bliksem flitst en van de ene kant van de hemel tot de andere kant licht, zó zal de Mensenzoon wezen op zijn dag" (vs. 24). In deze vergelijking gaat het niet om, zoals dikwijls wordt verondersteld, de snelheid van de bliksem, ofwel de verschijning van het Koninkrijk, maar om het feit dat Christus' wederkomst, als deze eenmaal heeft plaatsgehad, voor iedereen even waarneembaar en onmiskenbaar zal zijn als een bliksemstraal. Zijn volgelingen hoeven dus nooit in te gaan op allerlei geruchten dat Christus zich ergens op aarde bevindt: "Indien dan iemand tot u zegt: Zie, hier is de Christus, of: Hier, geloof het niet. Want er zullen valse christussen en valse profeten opstaan en zij zullen grote tekenen en wonderen doen, zodat zij, ware het mogelijk, ook de uitverkorenen zouden verleiden" (Mat 24:23,24).

3. De komst van Christus – of van Gods Koninkrijk, want de beide liggen uiteraard in elkaars verlengde – zal een grote verrassing zijn voor de wereld. Even onverwacht als de zondvloed en de verwoesting van Sodom; en wel om dezelfde reden: doordat de mensen in beslag genomen worden door hun alledaagse bezigheden en genot. In zijn rede op de Olijfberg sprak Jezus over de tekenen in de wereld, die erop zouden wijzen dat zijn komst aanstaande was, zodat zijn volgelingen niet in dezelfde toestand van onwetendheid zouden verkeren als de wereld. Ter verduidelijking gaf hij hen een sinister beeld: "Waar het aas, is daar zullen de gieren zich verzamelen" (Mat 24:28). Als je gieren ziet rondcirkelen, en er steeds meer bij komen, weet je dat er (spoedig) aas voor hen is.

4. Christus' volgelingen, zowel de ontslapenen als de levenden, zullen direct na zijn komst door Gods engelen naar Hem toe gebracht worden. In zijn rede op de Olijfberg zei Jezus: "zij zullen de Mensenzoon zien komen op de wolken van de hemel, met grote macht en heerlijkheid" (Mat 24:30). Zijn volgende woorden luiden: "En Hij zal zijn engelen uitzenden met luid bazuingeschal en zij zullen zijn uitverkorenen verzamelen uit de vier windstreken, van het ene uiterste van de hemelen tot het andere" (vs. 31). De snelheid waarmee dit verzamelen uitgevoerd zal worden, blijkt ook uit Paulus' woorden hierover: "de Here zelf zal op een teken, bij het roepen van een aartsengel en bij het geklank van een bazuin van God, neerdalen van de hemel, en zij, die in Christus gestorven zijn, zullen het eerst opstaan; daarna zullen wij, levenden, die achterbleven, samen met hen op de wolken in een oogwenk weggevoerd worden, de Here tegemoet" (1 Tes 4:16,17). De dramatische gevolgen die het uitzenden van Gods engelen voor de gelovigen zullen hebben, toonde Jezus in Lucas 17. Er liggen twee mensen naast elkaar in bed, twee vrouwen zijn tegenover elkaar één en dezelfde molensteen aan het draaien, twee mannen staan zij aan zij in een veld te werken. In dat ogenblik waarover Paulus sprak, wordt de een weggevoerd om voor de Rechter te

staan en de ander achtergelaten in een wereld waarover Gods straffende oordelen komen. Belangrijker dan te weten hoe dit allemaal zal gebeuren, is voor elke discipel de betekenis van de ontmoeting zelf, wanneer hij of zij rekenschap moet afleggen voor de Rechter, die gezegd heeft: "Zie, Ik kom spoedig en mijn loon is bij Mij om een ieder te vergelden, naardat zijn werk is" (Op 22:12).

Nabeschouwing

De Here Jezus heeft zijn wederkomst eens vergeleken met de komst van een dief. Die stopt niet eerst even een briefje in de bus dat hij vannacht om 3 uur in uw huis staat om uw geld en sieraden mee te nemen. Iedereen weet dat er dieven rondlopen en in de gaten houden of er makkelijk wat te halen valt. U neemt dus vooraf maatregelen zodat er a. niets te halen valt en b. de dief niet zomaar binnen kan komen. Zo weet wie het woord van de Here gelooft, dat Hij op een onverwacht moment kan komen. Hij of zij bereidt zich daarop voor door een leven in geloof, heiligheid en dienstbaarheid. Voor wie dat niet doet zal de komst van Christus een onaangename verrassing zijn. Hij of zij zal, net als de mensen vóór de zondvloed en de verwoesting van Sodom en Gomorra, opgeschrikt worden uit de dagelijkse bezigheden en alle vormen van genot waar zijn of haar aandacht geheel of grotendeels naar uit gaat, en zal niet uitgenodigd worden deel te nemen aan de bruiloft van het Lam, Christus Jezus. Die uitnodiging zal alleen uitgaan naar wie zich 'maagdelijk' heeft gehouden. Openbaring 14:5 zegt over hen: "En in hun mond is geen leugen gevonden; zij zijn onberispelijk". Dat wil zeggen: zij hebben niet deelgenomen aan de zondige praktijken van deze wereld, en geen deel uitgemaakt van het niet-ware deel van het christendom (zie hiervoor hoofdstuk 9 en het aanhangsel over de antichrist). Tot wie straks met Christus wil zijn, hoorde de apostel Johannes de stem van een engel zeggen: "Ga uit van haar, mijn volk, opdat u geen gemeenschap hebt aan haar zonden en niet ontvangt van haar plagen. Want haar zonden hebben zich opgehoopt tot aan de hemel en God heeft aan haar ongerechtigheid gedacht". Wie dat heeft gedaan zal bij de komst van Christus uit de hemel met alle andere verkorenen en engelen zingen: "Halleluja! Want de Here, onze God, de Almachtige, heeft het koningschap aanvaard. Laten wij blij zijn en vreugde bedrijven en Hem de eer geven, want de bruiloft van het Lam is gekomen en zijn vrouw heeft zich gereedgemaakt; en haar is gegeven zich met blinkend en smetteloos fijn linnen te kleden, want dit fijne linnen zijn de rechtvaardige daden van de heiligen" (Op 19:6b-8).

8. Wat is het teken van de voleinding der wereld?

*Wanneer deze dingen beginnen te geschieden, richt u op ...
want uw verlossing komt dichterbij. (Lucas 21:28)*

Iedere getrouwe discipel van Christus zal sterk verlangen naar de verschijning van zijn Heer uit de hemel. Want dan zal Hij Gods gave van eeuwig leven aan al Gods kinderen uit alle tijden schenken, en zal de wereld verlost worden uit de ellendige gevolgen van menselijke heerschappij en zelfzucht. In zijn rede op de Olijfberg sprak Jezus over de voortekenen van zijn komst, zodat gelovigen die in de eindtijd zouden leven, aangespoord zouden worden zich voor te bereiden op hun grote ontmoeting met hun Heer.

Jezus voorzegde de verwoesting van de tempel

Tijdens Jezus' leven op aarde was de nieuwe, imposante tempel op het grote plein, dat uittorende boven de woonwijken van Jeruzalem, het drukke centrum van de Joodse godsdienst. Joden reisden daarheen, dikwijls ook uit het buitenland – waar velen van hen al eeuwenlang in verstrooiing leefden – om er één of meer van de drie jaarlijkse feesten te vieren. Bij zulke gelegenheden was de grote tempelhof een plaats van levendige activiteit. Pelgrims wisselden er hun vreemde valuta in, om aan hun belastingplicht te voldoen, om er dieren of vogels voor hun offers mee te kopen, enz. 's Ochtends en 's middags woonden ze de tempeldiensten bij. In de tijd dat Hij onder zijn volk werkte, maakte Jezus van deze gelegenheid gebruik hen toe te spreken. In de grote zuilengangen rond de ruime hof, die 's zomers bescherming boden tegen de zon en 's winters beschutting tegen koude, wind en regen, sprak Hij over de betekenis van zijn komst en persoon, gaf Hij onvergetelijke antwoorden op velerlei vragen, en discussieerde Hij met de Hem vaak vijandige leidlieden. Hier deed Hij, in de laatste week van zijn aardse leven, een uiterste, helaas vergeefse, poging zijn volk tot inzicht en inkeer te brengen.

Toen Hij de tempel voor de laatste keer verlaten had, en de discipelen hun bewondering uitspraken over de enorme massieve steenblokken van het tempelplateau, zei Jezus tot hen dat er een tijd zou komen wanneer dat gehele heiligdom daarop afgebroken zou worden: "Voorwaar, Ik zeg u, er zal hier geen steen op de andere gelaten worden, die niet zal worden weggebroken" (Mat 24:2). De discipelen zullen door deze onverwachte woorden ongetwijfeld ontsteld zijn geweest. Mogelijk hadden ze de onderneming van Herodes de Grote, een nieuwe tempel van groter aanzien te laten bouwen, gezien als Gods voorzienigheid in voorbereiding op de komst van de Messias en zijn Koninkrijk. Dan stond in ieder geval het beloofde bedehuis voor alle volken vast klaar. Dit zal dan ook de reden zijn geweest waarom drie van zijn discipelen direct daarna, terwijl ze met Hem op de

Olijfberg, recht tegenover de tempel, zaten, de gelegenheid gebruikten om nadere inlichtingen te vragen: "Zeg ons, wanneer zal dat geschieden, en wat is het teken van uw komst en van de voleinding van de wereld?" Mat 24:3).

Gebeurtenissen in de wereld

Naar aanleiding van deze vragen sprak Jezus uitvoerig over wat zijn discipelen te verwachten hadden. Zijn profetie, in de verkorte vorm waarin deze in Marcus en Lucas bewaard is, valt in vier delen uiteen:

1. Gebeurtenissen die zich in de wereld zouden voordoen, maar niet beschouwd moeten worden als voortekenen van Christus' wederkomst.
2. De verwoesting van Jeruzalem en eeuwenlange verstrooiing van de Joden.
3. De toestand van de wereld in de eindtijd, wanneer Hij komt in heerlijkheid.
4. De verantwoordelijkheid van zijn discipelen in de verwachting van zijn komst waakzaam te zijn in een slechte wereld.

We zullen nu uitgebreider ingaan op elk van deze vier delen.

1. "Dat moet geschieden, maar het einde is het nog niet"

Terwijl Hij zijn profetische blik eerst over algemene toekomstige ontwikkelingen in de wereld liet gaan, sprak Jezus over oorlogen en geruchten van oorlogen, conflicten onder de volken, hongersnoden, pestziekten en aardbevingen. Omdat Hij in zijn rede melding maakte van zulke dingen, heeft men in zulke gebeurtenissen vaak voortekenen gezien van de nabijheid van zijn wederkomst. De (vermeende) toename van het aantal aardbevingen in deze tijd is hier een voorbeeld van. Bij nauwkeuriger lezen, blijkt echter dat deze dingen juist niet als directe voortekenen van Christus' komst beschouwd moeten worden, maar als deel van ontwikkelingen en fenomenen die zich in de loop van het wereldgebeuren zouden voordoen: "Zie toe [let op], dat niemand u verleide! ... Zie toe, wees niet verontrust; want dat moet geschieden, maar het einde is het nog niet ... Maar dat alles is het begin van de weeën ... Dan zullen ... En dan zullen... Maar wie volhardt tot het einde, die zal behouden worden ... en dan zal het einde gekomen zijn" (Mat 24:4-14). Dit is kennelijk de periode van een zuchtend verlangen naar zijn komst, waarover Jezus al eerder had gesproken (Luc 17:22), zonder aanduidingen dat deze aanstaande is. Maar het is ook de tijd waarin discipelen hun roeping trouw moeten blijven, bereid het evangelie te verkondigen, ondanks vervolging en vervreemding van hun dierbaren.

2. Jeruzalem door legerkampen omsingeld

In reactie op Jezus' voorzegging dat de tempel in Jeruzalem afgebroken zou worden, vroegen de discipelen: "Wanneer zal dat geschieden?" (Mat 24:3). Zonder enige nauwkeurige tijdsaanduiding gaf Jezus een duidelijk antwoord: "Zodra u Jeruzalem door legerkampen omsingeld ziet, weet dan, dat zijn verwoesting na-

bij is" (Luc 21:20). De Joodse geschiedschrijver Josephus vertelde in de eerste eeuw over de optimistische verwachting van veel Joden in de belegerde stad, dat de Romeinen er niet in zouden slagen de sterk verdedigde vesting te veroveren. Maar Christus' discipelen wisten ruim van tevoren dat stad en tempel in Gods oordeel verwoest zouden worden, en bereid zijn te vluchten als de gelegenheid zich zou voordoen: "Zodra u nu Jeruzalem door legerkampen omsingeld ziet, weet dan, dat zijn verwoesting nabij is. Laten dan die in Judéa zijn, vluchten naar de bergen, en die binnen de stad zijn, de wijk nemen, en die op het land zijn, er niet binnengaan, want dit zijn de dagen van vergelding, waarin alles wat geschreven is, in vervulling gaat. Wee de zwangeren en de zogenden in die dagen! Want er zal grote nood zijn over het land en toorn over dit volk" (Luc 21:20-23). Jezus beschreef deze verwoesting van Jeruzalem, die in de jaren 68-70 na Chr. plaatsvond, als "een grote verdrukking" (Mat 24:21), en vertelde vervolgens op beeldende wijze wat er direct daarna zou gebeuren: "Terstond na de verdrukking van die dagen zal de zon verduisterd worden en de maan zal haar glans niet geven en de sterren zullen van de hemel vallen" (Mat 24:29). De profeet Jesaja had op vergelijkbare wijze de ondergang van het rijk van Babel aangekondigd (Jes 13:10), en Ezechiël de ondergang van Egypte (Ezech 32:7). Het koninkrijk dat als direct gevolg van de verwoesting van Jeruzalem ten einde kwam, was dat van de Joden in hun land. In plaats van de gelegenheid te krijgen zich te herstellen, zoals dat meermalen in de geschiedenis was gebeurd, werden de Joden weggevoerd, om op de slavenmarkten van het Romeinse Rijk verkocht te worden. Jezus gaf ook aan dat deze periode van verstrooiing lange tijd zou duren: "zij zullen als gevangenen weggevoerd worden onder alle heidenen, en Jeruzalem zal door heidenen vertrapt worden, totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn" (Luc 21:24).

3. De wereld in de eindtijd

Al eerder hebben we gezien dat de lange periode van de verwoesting van het heilige land, terwijl de Joden overal op aarde verstrooid zouden zijn, in Daniël 11 werd overgeslagen. De profetie gaat van de verwoesting van de vesting Jeruzalem in vers 39, in het volgende vers direct over naar de situatie in de eindtijd. Zo is het ook in Jezus' rede op de Olijfberg. Wat er zal gebeuren als het langdurige tijdperk van het vertrappen van Jeruzalem ten einde komt, gaf Hij in de daaropvolgende verzen aan: "En er zullen tekenen zijn aan zon en maan en sterren, en op de aarde radeloze angst onder de volken vanwege het bulderen van zee en branding, terwijl de mensen bezwijmen van vrees en angst voor de dingen, die over de wereld komen. Want de machten van de hemelen zullen wankelen. En dan zullen zij de Mensenzoon zien komen op een wolk, met grote macht en heerlijkheid" (Luc 21:25-27). De beeldtaal die Jezus kort hiervoor had gebruikt – over de verduistering van zon, maan en sterren – gebruikte Hij hier opnieuw; niet met

betrekking tot het Jodendom van de eerste eeuw, maar tot de wereld van de eindtijd. Hiervoor had Hij een zeer goede reden. Deze beeldspraak om de ondergang van het een of ander rijk op aarde aan te geven, leent zich namelijk bij uitstek om het einde van alle menselijke rijken, die plaats moeten maken voor het Koninkrijk van Christus, te voorzeggen.

Kenmerkend voor de wereld van de eindtijd zou "radeloze angst onder de volken" zijn. Het woord in de grondtekst voor 'radeloze' geeft de toestand aan van iemand die zich geen raad meer weet of tijdens een crisis geen uitweg ziet. De profetie vindt een treffende vervulling in een wereld die in verlegenheid is gekomen door de aanwezigheid van massavernietigingswapens. Hierin ligt een zeer ernstige bedreiging voor de toekomst van de gehele menselijke samenleving. Ieder weldenkend mens zal van harte wensen dat deze gruwelen onze wereld nooit binnengekomen waren. Maar iedereen weet ook dat uitbanning van deze wapens, samen met de kennis die nodig is om ze te fabriceren en gebruiken, in feite onmogelijk is geworden.

Deze angst wordt nog versterkt door de toestand in de wereld. Jezus sprak over: "radeloze angst onder de volken vanwege het bulderen van zee en branding". Dit kan letterlijk bedoeld zijn – denk aan de snel stijgende verhoging van de zeespiegel door smeltend ijs – maar ook een beeld zijn van angstaanjagende chaotische toestanden; want Hij vervolgde: "terwijl de mensen bezwijmen van vrees en angst voor de dingen, die over de wereld komen" (Luc 21:25,26). De profeet Jesaja zei eens: "de goddelozen zijn als de zee, zo opgezweept, dat zij niet tot rust kan komen, en waarvan de wateren slijk en modder opwoelen" (Jes 57:20). Vanaf de dageraad van het menselijke leven levert de geschiedschrijving droevige berichten van voortdurende strijd, conflicten en opstanden tegen de overheersing en onderdrukking door machthebbers. Zo is het ook in deze tijd, maar met dit verschil dat het eeuwenoude streven krachtiger en effectiever wapens ter beschikking te hebben dan de (vermeende) tegenstander, als eindproces projectie-len heeft opgeleverd die in staat zijn de mooie aarde waarop wij leven tot een dode woestijn te maken. Daarnaast worden gebieden op aarde bedreigd en beheerst door terreurbewegingen van nietsontziende fanatici en nergens voor terugdeinzende criminelen. Een psalmist in Israël heeft het directe gevolg van Gods bestijging van de wereldtrone op deze wijze beschreven: "vast staat nu de wereld, zij wankelt niet" (Ps 93:1). Met dit woord 'wankelen' beschreef Jezus de toestand in de wereld vlak voordat Hij als Wereldkoning zal verschijnen: "de machten van de hemelen zullen wankelen. En dan zullen zij de Mensenzoon zien komen op een wolk, met grote macht en heerlijkheid" (Luc 21:27).

Naast deze tekening van de wereld in de eindtijd sprak Jezus – in symbolische taal – over een ontwikkeling onder het volk Israël. Het vertrappen van Jeruzalem zou niet altijd blijven duren, maar “totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn” (Luc 21:24). Nu de Joden in hun land terug zijn, geeft dit aan dat het tijdperk van heidense overheersing van Jeruzalem ten einde is gekomen. Niet ver van de plek waar Jezus en de discipelen zaten, stond een vijgenboom die in de loop van de week daarvoor in één dag was verdord: een profetische gebeurtenis die duidelijk aangaf wat er met de geestelijk onvruchtbare natie Israël zou gebeuren. Het uitspruiten van een vijgenboom getuigt echter van nieuw leven in Israël; en over dit verschijnsel zei Jezus: “Zo moet ook u, wanneer u dit ziet geschieden, weten, dat het Koninkrijk van God nabij is. Voorwaar, Ik zeg u, dit geslacht [de generatie die de herleving van de natie Israël zou zien] zal geenszins voorbijgaan, voordat alles geschiedt” (Luc 21:31,32). De val van Jeruzalem vond plaats ca. veertig jaar na Jezus’ rede op de Olijfberg en zijn overlevering aan de Romeinse autoriteit door de Joodse leidlieden om gekruisigd te worden. De wederoprichting van de staat Israël vond plaats in 1948 en in 1967 werd Jeruzalem veroverd.

4. Let op uzelf

Met deze profetische beschouwing moedigde Jezus zijn discipelen aan te letten op de voortekenen van zijn wederkomst. Hij zei vooraf wat de toestand in de eindtijd zou zijn en wat er in die tijd zou gebeuren, opdat zij aangespoord zouden worden zich voor te bereiden op de grote ontmoeting met hun Here: “Wanneer deze dingen beginnen te geschieden, richt u op en hef uw hoofden omhoog, want uw verlossing komt dichterbij” (Luc 21:28).

Dezelfde waakzaamheid moesten de discipelen tonen in hun gedachten en daden: “Zie toe op uzelf, dat uw hart nimmer bezwaard worde door roes en dronkenschap en zorgen voor levensonderhoud” (vs. 34). De eerste van deze drie waarschuwingen heeft betrekking op de toestand van ‘bewusteloosheid’ na een drinkgelag van gisteren, de tweede op het zich overgeven aan wat vandaag bedwelmt, en de laatste op bezorgdheid over de materiële dingen van morgen. Zo kan het dagelijks leven in zijn drie tijdsaspecten bedorven worden door onverantwoorde zelfzucht en zingenot. In een profetie over de eindtijd, waarin Gods gericht over een verdorven wereld vergeleken wordt met de zondvloed, zei de profeet Jesaja: “Schrik en kuil en strik over u, bewoners van de aarde!” (Jes 24:17).

Nabeschouwing

De wederkomst van Christus met macht en heerlijkheid is de gebeurtenis waarop Gods heilsplan al eeuwenlang is gericht. De dag waarover profeten en apostelen zo vaak hebben gesproken en waarvoor Gods kinderen voortdurend hebben gebeden. De dag die bevrijding uit zonde en dood voor Gods heiligen zal brengen.

Maar voor anderen zal die dag te vergelijken zijn met het moment waarop de strik zich sluit, en voor wie daarin terechtkomt is ontsnappen onmogelijk. De gehele profetie van Jezus op de Olijfberg is doordrongen van een ernstig moreel doel, dat duidelijk naar voren komt in de slotwaarschuwing: "Zie toe op uzelf, dat ... die dag niet plotseling over u kome, als een strik. Want hij zal komen over allen, die gezeten zijn op het oppervlak van de ganse aarde. Waak te allen tijde, biddende, dat u in staat mag wezen te ontkomen aan alles wat geschieden zal, en gesteld te worden voor het aangezicht van de Mensenzoon" (Luc 21:34-36).

9. De tegenstander die zich in Gods tempel zet

Want eerst moet de afval komen en de mens van de wetteloosheid zich openbaren.
(2 Tessalonicenzen 2:3)

Er leefde in de vroege gemeente een sterke verwachting van Christus' wederkomst in heerlijkheid. De gemeente in Tessalonika had hier zelfs een buitengewone belangstelling voor. Dit blijkt al uit Paulus' schets van de verandering die de evangelieverkondiging in het leven van de gemeenteleden teweeg had gebracht: "hoe u u van de afgoden tot God bekeerd hebt, om de levende en waarachtige God te dienen, en uit de hemelen zijn Zoon te verwachten" (1 Tes 1:9,10). Na de gemeente bezocht te hebben, berichtte Timoteüs Paulus dat zij graag een nadere toelichting wilden hebben met betrekking tot de tijd van Christus' verschijning. In antwoord hierop schreef Paulus dat het niet nodig is nader in te gaan op "de tijden en gelegenheden" hiervan (Tes 5:1). Christus' komst zal immers voor allen even onverwacht zijn als de komst van een dief in de nacht. Belangrijker dan kennis van de tijd is de geestelijke toestand waarin iemand op dat moment verkeert. Desondanks bleven sommigen zo stellig vasthouden aan hun overtuiging dat Christus zeer binnenkort zou komen, dat het dagelijkse leven daardoor werd ontregeld. Vandaar dat Paulus in zijn tweede brief op dit onderwerp terugkwam.

Paulus' voorzegging van het optreden van de tegenstander in Gods tempel

Het eerste dat Paulus over de wederkomst van Christus zei, was dat de gemeente haar evenwicht en nuchterheid niet moest verliezen, door zo te leven alsof Christus al voor de deur stond en het aardse leven bijna afgelopen was. Hij ontkende dat hijzelf zoiets, op welke wijze ook, had gezegd: "Maar wij verzoeken u, broeders, met betrekking tot de komst van onze Here Jezus Christus en onze vereniging met Hem, dat u niet spoedig uw bezinning verliest of in onrust verkeert, hetzij door een geestesuiting, hetzij door een prediking, hetzij door een brief, die van ons afkomstig zou zijn, alsof de dag van de Here al aanbrak" (2 Tes 2:1,2).

Hieraan voegde Paulus niet toe dat het wegblijven van Christus aanleiding zou kunnen geven tot teleurstelling, twijfels en scepticisme aangaande de waarheid van de belofte – die we in deze tijd vaak merken. Hij constateerde juist dat Christus' wederkomst niet meteen plaats kón vinden, om de eenvoudige reden dat er eerst iets anders moest gebeuren: "Laat niemand u misleiden, op welke wijze ook, want eerst moet de afval komen en de mens van de wetteloosheid zich openbaren, de zoon van het verderf, de tegenstander, die zich verheft tegen al wat God of voorwerp van verering heet, zodat hij zich in de tempel Gods zet, om aan zich te laten zien, dat hij een god is" (vzn. 3,4).

De verklaringen van deze woorden lopen sterk uiteen, want het is nu eenmaal zo dat de conclusie die men trekt bepaald wordt door het uitgangspunt dat men neemt. Opvallend hierbij is de algemene verwaarlozing van wat Christus zelf over dit onderwerp gezegd heeft in zijn rede op de Olijfberg. Want de vraag van de gemeente in Tessalonika was in de kern dezelfde als die welke de drie discipelen aan Jezus stelden: "Zeg ons, wanneer zal dat geschieden, en wat is het teken van uw komst en van de voleinding van de wereld?" (Mat 24:3). Juist omdat Paulus gewend was zijn medegelovigen met de woorden "dit zeggen wij u met een woord van de Here" te herinneren aan wat Christus zelf gezegd had, èn omdat Jezus al uitvoerig over deze kwestie had gesproken, zouden wij mogen verwachten dat Paulus zou uitgaan van de rede op de Olijfberg. Niets zou zo krachtig en doorslaggevend werken als een uitspraak van Christus zelf. En als een apostel die onder de directe leiding van de waarheidopenbarende Christus in de Geest stond, zou Paulus ongetwijfeld in staat zijn die door te geven. Ook op dit punt kon gezegd worden: "Want zelf heb ik bij overlevering van de Here ontvangen, wat ik u weer overgegeven heb" (1 Kor 11:23). En dit is des te waarschijnlijker aangezien hij in het volgende vers in 2 Tessalonicenzen 2 schreef: "Herinnert u u niet, dat ik, toen ik nog bij u was, u dit meermalen gezegd heb?" (vs. 5). Het gaat hier kennelijk om een belangrijke gebeurtenis, die ook voor de lezers van groot belang zou zijn. Alleen als de rede op de Olijfberg geen enkele overeenkomst met Paulus' profetische woorden had, zouden we de sleutel ergens anders moeten zoeken.

"Wat is het teken van uw komst?"

In antwoord op de vraag van zijn discipelen sprak Jezus eerst over algemene verschijnselen in de wereld die aan zijn wederkomst vooraf zouden gaan, maar niet als voortekenen hiervan: oorlogen, conflicten tussen de volken, hongersnoden en aardbevingen (Mat 24:4-14). Vervolgens ging Hij uitvoeriger in op de vraag: "Wanneer zal dat geschieden?"; waarbij 'dat' het afbreken van de tempel was, waarover Hij daarvoor had gesproken: "er zal hier geen steen op de andere gelaten worden, die niet zal worden weggebroken" (vs. 2). Dat deze verwoesting van de tempel plaats zou vinden vóór zijn terugkomst blijkt uit zijn latere woorden: "En dan zullen zij de Mensenzoon zien komen" (vs. 30). Het woordje 'dan' geeft niet het precieze tijdstip aan waarop Christus zal komen, maar maakt wel duidelijk dat eerst de afbraak moet komen. Hierbij verwees Jezus naar het boek van de profeet Daniël: "Wanneer u dan de gruwel van de verwoesting, waarvan door de profeet Daniël gesproken is, op de heilige plaats ziet staan – wie het leest, geve er acht op – laten dan wie in Judea zijn, vluchten naar de bergen" (vzn 15,16).

"De gruwel van de verwoesting"

In het boek Daniël komt dit woord 'gruwel' op drie plaatsen voor. In hoofdstuk 11 wordt over een strijdlustige machthebber uit het Noorden gezegd: "Dan zullen

strijdmachten door hem op de been gebracht worden; zij zullen het heiligdom, de vesting, ontheiligen, het dagelijks offer doen ophouden en een gruwel oprichten, die verwoesting brengt" (vs. 31). Vanwege de vele andere bijzonderheden in deze profetie enerzijds, en de overeenkomst met de geschiedenis anderzijds – gedetailleerde historische bronnen vertellen daarover – is men het er gewoonlijk over eens dat het hier om Antiochus Epiphanes gaat, die de Joodse godsdienst probeerde uit te roeien en in 167 v. Chr. de dagelijkse offers liet beëindigen. Hij bouwde daarna een brandofferaltaar in de tempelhof, gewijd aan Zeus Olympios.

Daniël 9:27 spreekt ook over een "gruwel van verwoesting": "en op een vleugel van gruwelen zal een verwoester komen, en wel tot aan de voleinding toe, en waartoe vastbesloten is, dat zal zich uitstorten over wat woest is". Deze profetie ging niet in vervulling met Antiochus Epiphanes, want hij leefde vóórdát Christus kwam, terwijl hier wordt bekendgemaakt wat ná de komst van de Gezalfde, de Messias, zal gebeuren.

De derde plaats waar over deze 'gruwel' gesproken wordt, voegt weinig informatie toe, maar stelt het gebeuren vast als beginpunt van een bepaalde tijdsperiode: "En van de tijd af dat het dagelijks offer wordt gestaakt en een gruwel wordt opgericht, die verwoesting brengt, zijn het duizend tweehonderd en negentig dagen" (Dan 12:11).

De verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen

De profetie in het boek Daniël, waar de Here Jezus aan dacht toen Hij over de gruwel van de verwoesting sprak, is dus vooral die aan het eind van hoofdstuk 9. Hij zag in het genadeloze optreden van de Romeinse macht de vervulling van wat de engel Gabriël tot Daniël had gezegd: "het volk van een vorst die komen zal, zal de stad en het heiligdom te gronde richten" (vs. 26). Tot tweemaal toe wordt gezegd dat tot de verwoesting vast besloten is, wat op zichzelf een ernstige straf aangeeft.

Jezus' profetische beschrijving in zijn rede op de Olijfberg laat zien hoe erg dit gericht zou zijn: "Want er zal grote nood zijn over het land en over dit volk, en zij zullen vallen door de scherpte van het zwaard en als gevangenen weggevoerd worden onder alle heidenen, en Jeruzalem zal door heidenen vertrapt worden, totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn" (Luc 21:23,24). Na de inname van Jeruzalem door de Romeinen, in het jaar 70 na Chr., werd de tempel in brand gestoken en afgebroken en een deel van de stad verwoest. Het verwoestingsproces werd later voortgezet, zodat Micha's profetie letterlijk in vervulling ging: "Daarom zal om uwentwil Sion als een akker worden omgeploegd, en Jeruzalem zal worden tot steenhopen, ja de tempelberg tot woudhoogten" (Micha 3:12).

De aandachtige lezer zal hebben opgemerkt dat de 'gruwel' niet slechts bestond in de verwoesting zelf. In dat geval zou Jezus niet hebben gezegd: "Wanneer u de gruwel van de verwoesting ... op de heilige plaats ziet staan" (Mat 24:15). De 'gruwel' zou verschijnen vóórdát de verwoesting had plaatsgevonden, want zodra de discipelen die zagen, moesten ze naar de bergen vluchten. Dat het hier niet om een proces maar een gebeuren ging, blijkt uit de noodzaak om bij het zien hiervan zo snel mogelijk te vluchten. De discipelen moesten bidden dat het teken niet op een sabbat kwam, wanneer het reizen moeilijk zou zijn; want ze mochten niet tot de volgende dag wachten. En ook moesten zij bidden dat de 'gruwel' niet in de winter kwam, wanneer de wegen onbegaanbaar zouden zijn.

Wat zou dit teken kunnen zijn? Lucas, die voor niet-Joodse lezers schreef, liet de Oudtestamentische uitdrukking "de gruwel van verwoesting" weg, en schreef in plaats daarvan: "Zodra u nu Jeruzalem door legerkampen omsingeld ziet, weet dan, dat zijn verwoesting nabij is. Laten dan die in Judea zijn vluchten naar de bergen" (Luc 21:20). Boven de legerkampen rondom de stad zouden de Joden de veldtekens van het leger zien, met een arend en de letters SPQR, van de Romeinse Senaat en het Romeinse volk. Het opstellen van zulke vaandels van een heidense macht in het heilige gebied van Jeruzalem was op zichzelf een gruwel. Nog erger was het opstellen daarvan in de tempel zelf, nadat de strijd voorbij was, toen er heidense offers werden gebracht om de overwinning te vieren.

F.F.Bruce schreef hierover in zijn Geschiedenis van het Oude Israël:

Toen het tempelgebied door de Romeinen was veroverd en het heiligdom zelf nog in brand stond, brachten de soldaten de vaandels van hun legioenen binnen het heilige gebied, plaatsten ze tegenover de oostpoort en brachten er offers aan, waarbij zij Titus tot imperator (zegevierend bevelhebber) uitriepen. De Romeinse gewoonte van offeren aan hun vaandels was al door een Joods schrijver veroordeeld als een symptoom van hun heidense arrogantie, maar het feit dat men nu een dergelijk offer in de tempelhof had gebracht, was wel de zwaarste belediging van de God van Israël. Deze daad, die volgde op de stopzetting van het dagelijkse offer drie weken daarvoor, moet vele Joden, en kennelijk ook Josephus, zijn voorgekomen als een nieuwe, definitieve vervulling van Daniëls visioen over een tijd waarin het voortdurend brandoffer zou worden weggenomen en de gruwel van de verwoesting zou worden opgesteld.

"Hij zal zich verhovaardigen en zich verheffen"

Jeruzalem is Gods heilige stad, die Hijzelf gekozen heeft, en de tempel daar was zijn woonplaats onder de mensen. Dit verklaart waarom de profeten in Israël de heidense aanvallers beschuldigden van menselijke arrogantie. Toen het Assyri-

sche Rijk voorbereidingen trof voor een aanval zei de profeet Jesaja: "Wie hebt u gehoond en gelasterd, en tegen wie de stem verheven en uw ogen trots opgeslagen? Tegen de Heilige van Israël!" (Jes 37:23). In het boek Daniël werd het optreden van de macht van Rome, om een einde te maken aan de Joodse natie in hun land, op deze wijze voorzeggd: "En in het laatst van hun koningschap, als de boosdoeners de maat hebben volgemaakt, zal er een koning opstaan, hard van aangezicht en bedreven in listen. En zijn kracht zal sterk zijn – maar niet door eigen kracht – en op ontstellende wijze zal hij verderf brengen, en wat hij onderneemt zal hem gelukken; machtigen zal hij verderven, ook het volk van de heiligen. En door zijn sluwheid zal hij het bedrog dat hij aanwendt doen gelukken; hij zal zich in zijn hart verheffen, en onverhoeds velen verderven" (Dan 8:23-25). Nog duidelijker is de overeenkomstige profetie in Daniël 11, ook met betrekking tot de Romeinse macht: "En de koning zal doen wat hem goeddunkt; hij zal zich verhoovaardigen en zich verheffen tegen elke god, zelfs tegen de God van de goden zal hij ongehoorde woorden spreken, en hij zal voorspoedig zijn, totdat de maat van de gramschap vol is; want wat vastbesloten is, geschiedt ... tegen alle zal hij zich verheffen ... en hij zal optreden tegen de versterkte vestingen" (Dan 11:36-39).

"De tegenstander, die zich in de tempel van God zet"

Nu kan het veelvoudige bewijs dat Paulus' woorden over de tegenstander die zich tegen God verheft, de Romeinse macht betreffen, en de profetie "die zich in de tempel van God zet" vervuld werd in de verwoesting van Jeruzalem en het opstellen van heidense vaandels in de tempel in de eerste eeuw, uiteengezet worden:

1. In Jezus' rede op de Olijfberg is dit de grote gebeurtenis die plaats zou vinden vóór zijn wederkomst. Het ligt voor de hand dat Paulus, wanneer hem een vergelijkbare vraag als die aan Jezus werd gesteld, hetzelfde antwoord gaf en de profetie van de Here niet negeerde. Daarbij komt dat een ontwikkeling die voor christelijke Joden in hun land zo belangrijk was, ook van belang zou zijn voor hun medegelovigen overal in de wereld. Evenals het herstel van Israël in deze tijd het grote teken is dat de wederkomst van Christus nabij is, zo was de Joodse verwerping van Christus – en als gevolg hiervan de verwoesting van Jeruzalem en de ondergang van de natie – het grote teken in de eerste eeuw dat de maat van hun zonden vol was.

2. Paulus had kennelijk herhaaldelijk over deze gebeurtenis gesproken: "Herinnert u u niet, dat ik, toen ik nog bij u was, u dit meermalen gezegd heb?" (2 Tes 2:5). Wat zou de aanleiding zijn geweest in die korte tijd van evangelisatie en de stichting van de gemeente, dat hij juist hierover telkens sprak? Want het was een grotendeels uit niet-Joden bestaande gemeente, waarvan de leden tot voor kort zelfs geen kennis van de eerste beginselen van het leven in Christus hadden. Lucas geeft ons de verklaring, als hij in zijn verslag in de Handelingen van de

apostelen vertelt over de woede van de Joden in de stad (Hand 17:5). Paulus was uiteraard genoodzaakt de oorzaak hiervan te verklaren – evenals het gevolg hiervan voor de Joden. Juist daarom kwam hij in zijn eerste brief aan de gemeente op dit onderwerp terug: “Broeders, in Christus Jezus immers bent u navolgers geworden van de gemeenten van God in Judea, omdat u van uw eigen stamgenoten hetzelfde hebt verduurd, als zij van de Joden, die de Here Jezus en de profeten hebben gedood, en ook ons hebben vervolgd; God niet welgevallig, alle mensen vijandig, verhinderen ze ons, tot de heidenen te spreken, om hen te redden. Zo maken ze in ieder opzicht de maat van hun zonden vol; dan komt de toorn over hen ten einde toe” (1 Tes 2:14-16, Canisius Vert.).

3. Paulus zag in de zojuist aangehaalde beschuldiging van de Joden de vervulling van de profetieën van Daniël – en vermoedelijk hebben daarom ook zijn woorden in de tweede brief daarop betrekking. De woorden: “de maat van hun zonden” komen namelijk voor in Daniël 8:23 – “als de boosdoeners de maat hebben volge-maakt” – evenals in Daniël 11:36 – “hij zal voorspoedig zijn, totdat de maat van de gramschap vol is” – op beide plaatsen in verband met het optreden van de Romeinen tegen Jeruzalem. Bovendien komen de woorden: “de toorn komt over hen ten einde toe” voor in Daniël 9:26,27: “zijn einde zal zijn in de overstroming ... en wel tot aan de voleinding toe” (vergelijk Daniël 8:19: “het doelt op het tijdstip van het einde”).

4. Paulus citeerde de profetie in Daniël 11:36: “hij zal zich verhovaardigen en zich verheffen tegen elke god”. Als de profetie in Daniël betrekking heeft op de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen, dan geldt dit ook voor Paulus’ schrijven. Dat dit in ieder geval niet in de eindtijd geplaatst kan worden, blijkt uit de latere woorden in Daniël 11:40: “Maar in de eindtijd”. Wat daaraan voorafgaat, gebeurt dus niet in de eindtijd. Dit op zichzelf had doorslaggevend moeten zijn, ware het niet dat men een bezwaar heeft waar wij straks op terug zullen komen.

5. De tegenstander zet zich “in de tempel van God”. De enige plaats waar God een tempel heeft gehad, is Jeruzalem; maar die tempel is er sinds het jaar 70 na Chr. niet meer. Hoe zou een tegenstander zich in de eindtijd in Gods tempel kunnen zetten, aangezien er geen tempel meer is? Er wordt weliswaar door sommigen beweerd dat er een tempel gebouwd zal worden in Jeruzalem, vóórdát Gods Koninkrijk op aarde komt, maar vanuit menselijk oogpunt is dat ondenkbaar. Ten eerste omdat tweederde van de Joden onvoldoende geloof in God heeft om enige belangstelling voor zo’n project te hebben, terwijl de orthodoxe Joden helemaal geen tempel willen hebben voordat de Messias komt. In de tweede plaats omdat de enige plaats waar zo’n tempel zou kunnen komen, de plek is waar nu de Rotskoepel staat, en het slopen hiervan niet alleen flagrant in strijd zou zijn met Israëls verzekering de ‘heilige plaatsen’ in Jeruzalem te laten bestaan, maar voor-

al ook heftige reacties van de Palestijnse en Arabische inwoners van het land en de stad zou teweegbrengen. In de derde plaats omdat zo'n onderneming de gehele islamitische wereld zou verenigen in een oorlog tegen Israël. Vanuit Bijbels standpunt is er ook geen enkel bewijs voor deze verwachting. En zelfs als Joden of niet-Joden een tempel in Jeruzalem, of waar dan ook in Israël, zouden bouwen, betekent dit niet dat deze zou beantwoorden aan wat Paulus noemt: "de tempel van God". De bouw dáárvan wacht op de vervulling van Zacharia 6:13: "Ja, Hij zal de tempel van de HERE bouwen en Hij zal met majesteit bekleed zijn en als heerser zitten op zijn troon; en Hij zal priester zijn op zijn troon". Het wachten op het gereedkomen van een met mensenhanden gebouwde tempel, en het zich daarin zetten van een tegenstander, zou ook betekenen dat Christus pas over lange tijd zal komen.

"Hem zal de HERE doden door zijn verschijning"

Tegen heel deze bewijsvoering kan een belangrijk bezwaar worden ingebracht. Hoe kan er gezegd worden dat de macht van Rome, die in de eerste eeuw op zo'n hoogmoedige wijze Gods tempel heeft ontheiligd, door Christus' verschijning in de eenentwintigste eeuw tenietgedaan zal worden? Want Paulus schreef hierover: "hem zal de Here Jezus doden door de adem van zijn mond en machteloos maken door zijn verschijning, als Hij komt" (2 Tes 2:8). Er kan weliswaar terecht opgemerkt worden dat Jezus, die bij zijn opstanding en verhoging "alle macht in hemel en op de aarde" ontving (Mat 28:18), in zekere zin in de jaren 68-70 na Chr. is gekomen om Gods oordeel uit te gieten waarover Hij zelf gesproken had. Dat de HERE naar de aarde komt met oordeel is een bekend thema in het Oude Testament, bijv. "Zie, de HERE rijdt op een snelle wolk en komt naar Egypte" (Jes 19:1). Als Jezus in zijn brieven aan de gemeenten waarschuwt: "Bekeer u dan; maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u" (Op 2:16), betekent dit niet dat dit gericht pas in de eindtijd voltrokken zal worden. Maar dit kan niet zijn wat Paulus voor ogen had, want hij schreef over Christus' verschijning.

Een macht die verleidt

Het antwoord hierop is, naar onze mening, tamelijk eenvoudig. De tegenstander van Gods volk oefent zijn sterke invloed uit op tweevoudige manier. Als de Joodse samenleving in het land ten einde loopt, treedt hij in Jeruzalem op met wreed, militair geweld, maar manifesteert zich vervolgens door de eeuwen heen als een godsdienstige macht die zeer velen weet te misleiden. De passage in 2 Tessalonicenzen vereist op zichzelf dat de tegenstander in twee gedaanten verschijnt, want hoe zou een macht die met afschuwwekkende arrogantie "zich verheft tegen al wat God of voorwerp van verering heet" ooit in staat zijn vele christenen af te brengen van het ware geloof en een dwaling bewerken zodat zij (godsdienstige) leugens geloven? Enerzijds hebben we hier te maken met een

macht die onbeperkt vertrouwen heeft in zijn aardse macht – “in hun plaats zal hij de god van de vestingen vereren” (Dan 11:38); “wiens kracht zijn god is” (Hab 1:11), en anderzijds met een macht die mensen weet te verlokken met bedrieglijke wonderen.

Bevestiging van de juistheid van deze verklaring vinden we in het boek Daniël, waarop Jezus' woorden op de Olijfberg en die van Paulus in 2 Tessalonicenzen zijn gefundeerd. Het vierde dier van hoofdstuk 7, dat alleen Rome kan betekenen, wordt op symbolische wijze beschreven als een alles vernietigende aardse macht, “vreselijk, schrikwekkend en geweldig sterk; het had grote ijzeren tanden: het at en vermaalde, en wat overbleef, vertrad het met zijn poten”, “dat buitengewoon vreselijk was met zijn ijzeren tanden en zijn koperen klauwen” (Dan 7:7,19).

De verdere ontwikkeling van deze kracht wordt afgebeeld met een horen (een bekend Bijbels beeld voor aardse macht), die uit het vierde dier voortkomt en waarvan de kenmerken zijn: “ogen als mensenogen en een mond vol groot-spraak” (vs. 8). In deze fase oefent Rome geen macht uit door ijzeren tanden en koperen klauwen, maar met een mond – d.w.z. door wat het verkondigt en leert. Vandaar dat er gezegd wordt: “die zal van de vorige verschillen” (vs. 24). In de nadere verklaring wordt meegedeeld dat deze macht er op uit zou zijn de tijden en wet te veranderen, gedurende langere tijd macht zou uitoefenen, en ook Gods heiligen te gronde richten. Zowel het dier als de horen die vanuit zijn kop te voorschijn kwam, symboliseren de macht van Rome dus, maar de wijze waarop de macht wordt uitgeoefend is zeer verschillend. En dat geldt ook voor de tegenstander in 2 Tessalonicenzen 2.

Deze tekening van de tweede fase van de macht van Rome komt nauw overeen met Paulus' beschrijving van een verleidende, religieuze invloed: “Met allerlei verlokkende ongerechtigheid, voor hen, die verloren gaan, omdat zij de liefde tot de waarheid niet aanvaard hebben, waardoor zij hadden kunnen behouden worden, opdat allen worden geoordeeld, die de waarheid niet geloofd hebben, doch een welgevallen hebben gehad in ongerechtigheid” (vzn 10-12).

Het door Paulus gebruikte woord ‘afval’ – “eerst moet de afval komen” – heeft twee verschillende betekenissen: opstand tegen een aardse macht en religieuze afvalligheid. Beide komen, naar wij menen, in Paulus' profetie voor: eerst de houding van de Joden, die uitliep op opstand en oorlog tegen de Romeinse macht-hebber, en later de afdwaling binnen Christus' gemeente, waar de apostelen in hun brieven voor waarschuwd.

Nabeschouwing

Met de komst van de eindtijd heeft Rome grotendeels de aardse macht verloren waarmee het Gods heiligen lange tijd te gronde heeft gericht. Maar de wereldwijde, misleidende en verderfelijke invloed van de valse leer is er nog altijd. Wanneer Hij verschijnt zal Christus voorgoed een einde maken aan het valse christendom.

In het aanhangsel vindt u nog een aanvullend gedeelte over (de) 'antichrist'.

10. De draden samengevlochten

De gehele Bijbel door richt God de aandacht op de tijd wanneer de tegenwoordige wereldorde plaats zal maken voor een nieuwe. Wanneer Zijn Zoon, Christus Jezus, naar de aarde terugkomt, zal Gods wereldwijde Koninkrijk hier gevestigd worden en noodzakelijkerwijs een einde komen aan alle menselijke heerschappij.

We geven nu een samenvatting van de verscheidene aspecten van de wereld in de eindtijd, die in de voorafgaande artikelen werden besproken.

De eindtijd

De Bijbel gebruikt een aantal uitdrukkingen die aangeven dat de huidige samenleving op aarde ten einde zal komen, en alle mensen op aarde onder Gods heerschappij zullen worden gebracht. In dit verband wordt gesproken van “de eindtijd”, “het laatst van de dagen”, “te dien tijde” en “de voleinding van de wereld”.

Het herstel van Israël

Het grote teken dat de eindtijd begonnen is, is de terugkeer in eigen land van het bijna 2000 jaar verstrooide volk Israël, zij het aanvankelijk in ongeloof in Jezus als de Messias. Israël zal echter met Hem geconfronteerd worden tijdens een grote nationale crisis in het land, waaruit het zichzelf niet kan redden en het volledig vernietigd dreigt te worden. De profeet Joël sprak over dit door God vastgestelde tijdstip van Israëls herstel: “Want zie, in die dagen en te dien tijde, wanneer Ik een keer zal brengen in het lot van Juda en van Jeruzalem” (Joël 3:1).

Israël wordt aangevallen door een bondgenootschap uit het Noorden

In het land van hun voorvaders zullen zij het slachtoffer worden van een massale aanval van een bondgenootschap onder leiding van een macht “uit het verre Noorden”. In Ezechiël 38 en 39 komen bijzonderheden voor, die herinneren aan een grote strooptocht van plunders uit het Noorden in de tijd van Ezechiël; en die moeilijk toe te passen zijn op een hedendaagse situatie. Hij wees op de grote strategische betekenis van het land Israël, waar drie grote continenten elkaar raken, met de uitdrukking: “op de navel van de aarde” (Ezech 38:12).

Alle volken verzameld rond Jeruzalem

Door deze aanval zullen andere volken, groot en klein, bij de strijd betrokken worden. De profeten spraken herhaaldelijk over de tijd wanneer “alle volken” zich rondom Jeruzalem zullen verzamelen. Het laatste Bijbelboek, Openbaring, beschrijft de kwaadaardige invloeden in de wereld, die deze grote samenkomst van volken in het land Israël zullen bewerkstelligen, als “geesten van duivelen, die tekenen doen, welke uitgaan naar de koningen van de gehele wereld, om hen te verzamelen tot de oorlog op de grote dag van de almachtige God” (Op 16:14).

Gods tussenkomst door Christus

De natie Israël zal de oorlog verliezen. De hoofdstad, Jeruzalem, zal opnieuw in handen van zijn vijanden vallen, en haar inwoners zullen onder de primitieve oorlogswreedheden lijden. Op dat tijdstip zal God ingrijpen door de komst van Christus met macht en heerlijkheid. Hij zal verschijnen op de wolken van de hemel, en met straffend gericht in het land Israël optreden. Zijn komst zal even waarneembaar zijn als een bliksemflits tegen een donkere wolkenlucht.

Israëls vijanden gestraft

God zal de aanvallers in het heilige land richten. De profeten maakten melding van o.a. aardbevingen, "stromende regen en hagelstenen, vuur en zwavel", en vertelden ook dat de aanvallers tegen elkaar zullen strijden. Dit alles zal zich op zodanige wijze voltrekken, dat men overal op aarde hierin de hand van de HERE zal zien. Op deze wijze zal God Zich, zoals Hij zei, "groot en heilig betonen en Mij doen kennen ten aanschouwen van vele volken" (Ezech 38:23).

Israël met God verzoend

Gods wonderbaarlijke bevrijding zal het volk Israël tot geloof in Christus brengen. Christus zal Israël confronteren met de littekens van zijn kruisiging, zodat het volk zal inzien hoe verkeerd hun verwerping van Hem is. Ze zullen zich massaal overgeven aan diep berouw en grote droefheid, en dankbaar gebruik maken van de geschonken gelegenheid zich te reinigen om verzoend te worden met God.

Israël neemt een voornamen plaats in onder de volken

Na dit geestelijk herstel zal Israël een voornamen plaats in Gods Koninkrijk op aarde innemen: "Uit hen zal Ik er nemen tot priesters, tot Levieten ... zo zal uw nageslacht en uw naam blijven bestaan" (Jes 66:21,22). "Gelijk u onder de volken een vervloeking geweest bent, o huis van Juda en huis van Israël, zo zult u, doordat Ik u heil schenk, een zegen worden" (Zach 8:13).

Gods kinderen zullen eeuwig leven ontvangen

Bij zijn wederkomst zal Christus oordelen over allen die verantwoordelijk gehouden kunnen worden voor wat zij in geloof of ongeloof met het evangelie hebben gedaan. Zij die hebben geloofd en gehoorzaamd, zullen eeuwig leven ontvangen, bekleed worden met een onsterfelijk en verheerlijkt lichaam.

Christus zal de Wereldkoning zijn

Alle regeringsmacht zal de mensen worden ontnomen, en toevertrouwd worden aan Christus. Onder zijn leiding zullen zijn volmaakte dienaren optreden als vorsten, priesters en leraren: "U hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters en zij zullen als koningen heersen op aarde" (Op 5:10). In Jeruzalem zal een bedehuis voor alle volken gebouwd worden. Vanuit de gehele wereld zullen mensen daar regelmatig naartoe gaan, om de HERE te aanbidden. De stad zal de zetel zijn van wereldwijde wetgeving en onderricht. Zo zal Christus regeren, totdat uiteindelijk alle vijanden van God overwonnen zijn.

Aanhangsel

De Antichrist

Want er zijn vele misleiders uitgegaan in de wereld, die de komst van Jezus Christus in het vlees niet belijden. Dit is de misleider en de antichrist. (2 Johannes 7)

In een brief sprak de apostel Johannes over leraren, die uit de gemeente waren voortgekomen en haar hadden verlaten: "Zij zijn van ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet", constateerde hij. Maar daarmee hield hun verderfelijke invloed niet op: "Geliefden, vertrouw niet iedere geest, maar beproef de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan" (1 Joh 2:18,19; 4:1).

Johannes beschreef hen als: *antichrist*, omdat zij een voorstelling van Christus' verkondigden die in strijd was met de werkelijke Christus, die als mens van vlees en bloed was gekomen. Evenals de valse profeten in Israël werden ze in sterke mate verantwoordelijk gesteld voor de afvalligheid onder Gods volk.

Wolven in schaapskleren

Vooraf in de tijd voordat het Godsrijk Israël ten onderging, waren valse profeten een groot gevaar voor het volk. Zij maakten zich populair met hun geruststellende verzekeringen van vrede en voorspoed, en maakten trouwe woordvoerders van de HERE, bijvoorbeeld Jesaja en Jeremia, voor volksverraders uit.

Hun misleidende invloed is niet slechts een Oudtestamentisch fenomeen. In de Bergrede waarschuwde Jezus voor een dergelijk kwaad onder zijn discipelen: "Wacht u voor de valse profeten, die in schapenvacht tot u komen, maar van binnen zijn zij roofgierige wolven. Aan hun vruchten zult u hen kennen" (Mat 7:15,16). Opvallend is dat Hij deze waarschuwing verbond aan zijn raad de enge poort en de smalle weg te kiezen, in plaats van de wijde poort en de brede weg. De valse profeten staan op het kruispunt waar een mens moet kiezen tussen de strenge eisen van het evangelie en de gemakkelijke weg van de massa. Zoals hun geestverwanten in Israël verleiden ze anderen met hun aanlokkelijke leer. Ze spreken gelovigen aan, door de strenge voorwaarden van het discipelschap te verzachten. Ze moedigen de natuurlijke neiging aan de smalle, moeilijke weg van het dragen van het kruis te verlaten, om mee te gaan met de velen die Christus' strenge woorden niet zo nauw nemen. Dit hoeft niet te betekenen dat alle valse profeten in de gemeente per definitie kwaadwillig zijn of huichelaars, die gelovigen opzettelijk verleiden. Als zij direct als vijanden van het evangelie te herkennen waren, zouden ze niet zo gevaarlijk zijn. Ze dragen, zei Jezus, een schapenvacht; d.w.z. ze zien er onschuldig uit, als andere gemeenteleden. Ongetwijfeld menen velen van hen dat hun lering juist is, en de mensen dichterbij de waarheid brengt. Maar zij kunnen aan de vruchten van hun leer en gedrag herkend worden: wat is het resultaat van hun werk? "Een goede boom kan geen slechte vruchten dragen, of een slechte boom goede vruchten dragen", zei Jezus (vs. 18).

Waarschuwingen in de rede op de Olijfberg

De woorden in de Bergrede “valse profeten, die tot u komen”, lijken een profetie, een waarschuwing voor de toekomst. In Jezus’ rede over de laatste dingen, kort voor zijn kruisiging, is dit zeker het geval, omdat Hij tweemaal zo’n waarschuwing gaf.

De eerste houdt verband met de evangelieverkondiging van de apostelen en de vervolging die hierdoor ontstond: “En dan zullen velen ten val komen en zij zullen elkaar overleveren en elkaar haten. En vele valse profeten zullen opstaan en velen zullen zij verleiden. En omdat de wetsverachting toeneemt, zal de liefde van de meesten verkillen. Maar wie volhardt tot het einde, die zal behouden worden” (Mat 24:10-14). Deze waarschuwing houdt kennelijk verband met de ontwikkelingen onder de volgelingen van Christus. Binnen de gemeente zullen valse profeten een verleidende invloed uitoefenen. Dit is geen confrontatie met mensen die bewust optreden als vijanden van gelovigen, maar met broeders die anderen van de oorspronkelijke leer van Christus en zijn apostelen afbrengen, met opvattingen die hen meer aanspreken. Om die reden zijn zij vijanden van God en Christus, en dus uiteindelijk van de gelovigen.

De tweede waarschuwing voor valse profeten in deze rede staat in verband met de gebeurtenissen die te maken hebben met de val van Jeruzalem en de verstrooiing van het Joodse volk: “Indien dan iemand tot u zegt: Zie, hier is de Christus, of: Hier, geloof het niet. Want er zullen valse christussen en valse profeten opstaan en zij zullen grote tekenen en wonderen doen, zodat zij, ware het mogelijk, ook de uitverkorenen zouden verleiden” (Mat 24:23,24). In dit geval oefenen de valse profeten hun verderfelijke invloed ook uit onder het Joodse volk, en dus niet alleen onder de uitverkorenen. In zijn verslag over de opstand van de Joden, die geleid heeft tot de val van Jeruzalem, maakte de Joodse geschiedschrijver Josephus melding van mannen die als verlossers van het volk optraden en velen achter zich wisten te krijgen.

Valse profeten in de gemeente

De meeste brieven in het Nieuwe Testament getuigen van de aanwezigheid van valse leer – zelfs in de tijd van de apostelen. De brieven aan de Galaten en de Romeinen, bijvoorbeeld, waarschuwen voor pogingen de wet van Mozes ook aan niet-Joodse christenen op te leggen. De brieven aan de Tessalonicenzen behandelen verkeerde opvattingen over Christus’ wederkomst, die ook aanleiding gaven tot een verkeerde leefwijze. In de brieven aan de Korintiërs komen verschillende afwijkingen in de gemeente aan de orde: immorele praktijken, wanorde in de samenkomsten, zelfs beweringen dat Christus niet lichamelijk is opgestaan. De brief aan de Kolossenzen waarschuwt voor zelfkastjiding en engelenverering. In de laatste brieven van Paulus en Petrus zijn de waarschuwingen voor valse leer nog indringender (zie 1 Tim 4:1-3, 16; 2 Tim 2:15-18, 4:1-4; Titus 1:9-11; 2 Petr 2:1-3, 3:3,4,16). Zowel Petrus als Judas trokken in hun brieven een parallel tussen de valse profeten in Israël en die in de gemeente: “Toch zijn er ook valse profeten onder het volk geweest, zoals ook onder u valse leraren zullen komen, die verderfelijke ketterijen zullen doen binnensluipen” (2 Petr 2:1).

Heel duidelijk zijn ook Paulus' woorden in zijn afscheidsrede tot de oudsten van Efeze: "Zelf weet ik, dat na mijn heengaan grimmige wolven bij u zullen binnen komen, die de kudde niet zullen sparen; en uit uw eigen midden zullen mannen opstaan, die verkeerde dingen spreken om de discipelen achter zich aan te trekken" (Hand 20:29,30). Dit beeld van een kudde en wolven herinnert aan Jezus' woorden over valse profeten die in schapenvacht komen, maar van binnen roofgierige wolven zijn.

Antichrist in de brieven van Johannes

Volgens de overlevering vestigde de apostel Johannes zich in de stad Efeze, zodat zijn brieven mogelijk de situatie beschrijven in de gemeente daar, enkele tientallen jaren na Paulus' waarschuwing. Zijn voorzegging was in vervulling gegaan, want Johannes had veel te zeggen over deze leraren, die hij beschreef als valse profeten en identificeerde met *antichristen*, een term die nergens anders in de Schrift voorkomt:

"Kinderen, het is de laatste ure; en gelijk u gehoord hebt, dat er een antichrist komt, zijn er nu ook vele antichristen opgestaan, en daaraan onderkennen wij, dat het de laatste ure is. Zij zijn van ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zouden zij bij ons gebleven zijn: maar aan hen moest openbaar worden, dat niet allen uit ons zijn ... Wie is de leugenaar dan wie loochent, dat Jezus de Christus is? Dit is de antichrist, die de Vader en de Zoon loochent" (1 Joh 2:18-22).

"Geliefden, vertrouw niet iedere geest, maar beproef de geesten, of zij uit God zijn; want vele valse profeten zijn in de wereld uitgegaan. Hieraan onderkent u de Geest van God: iedere geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, is uit God; en iedere geest, die Jezus niet belijdt, is niet uit God. En dit is de geest van de antichrist, waarvan u gehoord hebt, dat hij komen zal, en hij is nu al in de wereld" (1 Joh 4:1-3, verg. 2 Joh 7).

De gelovigen wisten dus dat er een *antichrist* zou komen. Feitelijk waren er vele: vroegere leden van de gemeente die uitgetreden waren. Zij ontkenden dat Jezus de Christus is (de Messias, de Zoon van David, die het koningschap voor Israël op aarde zal herstellen), maar dit betekent niet dat zij ongelovige Joden waren, want zij behoorden tot de gemeente. Ook ontkenden zij dat Hij in het vlees gekomen was. Ongetwijfeld gaat het hier om een vorm van *gnosticisme*. Een ketterij die ontstond uit de heksenketel van de godsdienstige opvattingen van die tijd.

Nog later heeft Christus, in de eerste van de zeven brieven in Openbaring – die aan de gemeente van Efeze – gezegd: "Ik weet ... dat u de kwaden niet kunt verdragen en hen op de proef gesteld hebt, die zeggen, dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, en dat u hen leugenaars hebt bevonden" (Op 2:2). Ongetwijfeld heeft de apostel Johannes een belangrijke bijdrage geleverd aan de weerstand tegen deze valse profeten. Maar als de situatie zelfs toen de apostelen leefden al zo ernstig was, was het dan niet te verwachten dat, na hun heengaan, de wetteloze macht zou verschijnen waarvan Gods ware profeten al zo lang hadden gesproken?

In zijn brieven, die hij schreef in de tweede helft van de eerste eeuw na Chr., vertelde de apostel Johannes dat er toen al “vele valse profeten in de wereld zijn uitgegaan” (1 Joh 4:1). Hij noemde ze ook *antichristen*, en bedoelde daarmee vroegere leden, die een verkeerde leerstelling de christelijke gemeente hadden binnengebracht. Een *antichrist* is dus niet iemand die beweert zelf Christus te zijn. Het Bijbelse woord hiervoor is *pseudo-chrestos*, in Matteüs 24:24 vertaald met “valse christus”. Een *antichrist* is iemand wiens leer tegen de ware leer van Christus indruist. *Anti* is tegen. Vergelijk het Nieuwtestamentische woord *antidikos*, dat een tegenpartij in een gerechtshof betekent (Mat 5:25), en *antitheseis* waarmee de ‘tegenstellingen’ worden bedoeld van een leer die in strijd was met het ware evangelie (1 Tim 6:20). Denk aan woorden in onze taal als antikernwapen (tegen kernwapens). Zoals we al hebben gezien, verwees Johannes in het bijzonder naar valse leer aangaande de persoon van Christus.

Bij deze waarschuwing voor het al bestaande gevaar, vestigde de apostel de aandacht op één valse profeet, of *antichrist*, wiens verschijning de gemeente had verwacht: “Gelijk u gehoord hebt, dat er een *antichrist* (enkelvoud) komt, zijn er nu ook vele *antichristen* opgestaan” (1 Joh 2:18). Van wie hadden de eerste lezers van deze brief dit gehoord? Het woord *antichrist* komt verder nergens in het Nieuwe Testament voor, maar de kwestie zelf is het onderwerp van een waarschuwing van Paulus in zijn tweede brief aan Tessalonika. De gelovigen daar leefden in de overspannen verwachting dat Christus op zeer korte termijn zou terugkomen, waardoor het gemeentelven werd ontwricht. Met het oog op deze toestand schreef Paulus: “Maar wij verzoeken u, broeders, met betrekking tot de komst van onze Here Jezus Christus en onze vereniging met Hem, dat u niet spoedig uw bezinning verliest of in onrust verkeert ... alsof de dag van de Here al aanbrak” (2 Tes 2:1,2). Paulus sprak deze ongefundeerde verwachting, dat Christus zeer binnenkort zou komen, tegen door zijn lezers te herinneren aan wat hij hun al meermalen had verteld. De Here zal niet komen voordat de uitwerking van een proces van afvalligheid, dat al aan de gang was, zou leiden tot de verschijning van een grote tegenstander. Paulus noemde deze vijand “de mens van de wetteloosheid, de zoon van het verderf, de tegenstander” (2 Tes 2:3,4). En is het niet opmerkelijk dat wat van deze vijand wordt gezegd precies het tegenovergestelde is van wat van Christus wordt gezegd? Hij is de Rechtvaardige, de zondeloze. De Zoon van God van Wie heil, verlossing, eeuwig leven uitgaat; want Hij heeft zelfs de laatste komma en punt van de Wet nageleefd, heeft geen verderfelijke invloed op mensen uitgeoefend, is zelf niet ten verdere gegaan (voor eeuwig aan de dood overgelaten, vergaan tot stof), maar opgewekt tot eeuwig en volmaakt leven. Hij is ook de Voorspraak van zijn volgelingen bij God, hun Voorstander.

De kenmerken van de valse profeet

Wanneer wij de identiteit van deze bijzondere tegenstander proberen vast te stellen, mogen we uitgaan van de redelijke veronderstelling dat hij dezelfde kenmerken heeft als de andere valse profeten. Immers, de wijze waarop Johannes ze in één zin samen noemde – één *antichrist* en ook vele *antichristen* – toont een zekere overeenkomst.

Wij hebben al gezien dat een valse profeet aan twee karakteristieken te herkennen is:

1. Hij is geen buitenstaander, maar treedt op vanuit het volk Israël of de gemeente. Het bewijs hiervoor is: "Wanneer onder u een profeet optreedt ..." (Deut 13:1); "die in schapenvacht tot u komen" (Mat 7:15); "uit uw eigen midden zullen mannen opstaan, die verkeerde dingen spreken" (Hand 20:30); "Toch zijn er ook valse profeten onder het volk geweest, zoals ook onder u valse leraren zullen komen, die verderfelijke ketterijen zullen doen binnensluipen" (2 Petr 2:1); "Zij [de *antichristen*] zijn van ons uitgegaan" (1 Joh 2:19). Paulus' benaming van de mens van de wetteloosheid: "de zoon van het verderf", werd voor het eerst gebruikt voor de discipel die uit de twaalf trad om zijn Meester te verraden: Judas, "de zoon van het verderf" (Joh. 17:12).

2. De valse profeet is een gevaar voor gelovigen, omdat hij onder zijn volksgenoten of broeders een aantrekkelijke leer verspreidt, die afwijkt van Gods woord. In Israël spraken valse profeten het zondige volk aan met een boodschap van vrede en voo spoed, van geen gevaar. In de gemeente is er een complexer geheel van boodschappen met dezelfde uitwerking: van God is liefde tot alverzoening, van een eeuwig levende ziel tot ongeloo f in de opstanding, van ongeloo f in de wederkomst van Christus tot naar de hemel gaan bij de dood, van tolerantie tot alles kan en mag, enz. Zoals voorzeggd, kwamen en komen vele gelovigen door zulke leerstellingen in verleiding.

Aan de hand van deze voornaamste kenmerken kunnen we enkele populaire opvattingen over de *antichrist* toetsen, en vaststellen dat ze onjuist zijn:

- Het kan niet, bijvoorbeeld, Mohammed zijn, de Arabier die omstreeks het jaar 616 na Chr. zichzelf bekendmaakte als Gods profeet.
- Evenmin valt de Bijbelse gedaante van een valse profeet te herkennen in een wereldse macht, zoals de voormalige Sovjet-Unie, die met zijn atheïstische propaganda een grote machtsinvloed in de wereld uitoefende.
- Ook is de *antichrist* geen Joodse Messias (die volgens sommigen uit de stam Dan afkomstig zou zijn). Weliswaar doet Johannes' beschrijving van de *antichristen* als mensen die loochenen dat Jezus de Christus is, ons denken aan niet in Christus gelovende Joden, maar die opvatting zou in strijd zijn met de woorden: "zij zijn van ons uitgegaan" (1 Joh 2:19), want zulke mensen zouden nooit tot de gemeente toetreden.

De ontkenning dat Jezus de Christus is, de Koning die als Zoon van David op zijn troon in Jeruzalem zal zitten om de wereld in gerechtigheid te regeren, is een ontwikkeling in het christendom vanaf de tweede eeuw na Chr. Al deze toepassingen gelden voor mensen die, aan de hand van de Bijbel, vanwege hun leer te herkennen zijn als vijanden van het evangelie van Christus en zijn apostelen.

De mens van de wetteloosheid

Wanneer we teruggaan naar Paulus' beschrijving van "de mens van de wetteloosheid", valt op dat deze verantwoordelijk is voor een omvangrijke afdwaling. Zijn komst is "naar de werking van de satan met allerlei krachten, tekenen en bedriegelij-

ke wonderen" (2 Tes 2:9). Dit herinnert aan Mozes' waarschuwing voor de valse profeet: "Wanneer ... hij u een teken of een wonder aankondigt, en het teken of wonder komt, waarover hij u gesproken heeft met de woorden: laten wij ... dan zult u naar de woorden van die profeet of van die dromer niet luisteren" (Deut 13:1,2,3a) – en vul voor ... maar in wat tegen het woord van God ingaat. Bij de beoordeling moet de aandacht dus niet gericht zijn op de wonderen of tekenen, maar op de vraag of wat iemand zegt overeenkomt met wat God heeft gezegd! Overigens vervolgde Mozes zijn woorden met: "want de HERE, uw God, stelt u op de proef om te weten, of u de HERE, uw God, liefhebt met uw gehele hart en met uw gehele ziel" (vs. 3b). Dit is de kern waarom het gaat in het boek Job: de *satan* als beproever van Job in Gods dienst – de *satan* vertegenwoordigt hier de stem van mensen die eraan twijfelen of Job wel zo vroom is als hij doet voorkomen, en wel eerlijk aan zijn rijkdom is gekomen.

"De *satan*" is vanuit Oudtestamentisch Hebreeuws iemand die tegenover een ander staat: de tegenpartij in een rechtszaak (een aanklager), een tegenstander in een raadgevende vergadering. De reden waarom Paulus dit woord in dit verband gebruikte, zou duidelijk moeten zijn: het gaat om mensen die tegenover Christus staan, zijn tegenpartij zijn, door wat zij zeggen en doen. Als het puur om een tegenpartij ging, zou Paulus *antidikos* hebben gebruikt, maar het gaat om iets dat verder gaat dan dat, namelijk om verleiding; en dan past het vergriekste woord *satanas* beter. Overigens zijn in het Nieuwe Testament 'satan' en 'duivel' (*diabolos*) vrijwel synoniem, wat goed is te zien in Openbaring 12:9 en 20:2. Dat het om mensen gaat, is ook duidelijk in de woorden van Paulus in de tweede brief aan de gemeente in Korinte, waarin hij zijn bezorgdheid uitte over hun trouw aan het evangelie dat hij hen had bekendgemaakt: "ik vrees, dat misschien, zoals de slang met haar sluwheid Eva verleidde, uw gedachten van de eenvoudige toewijding aan Christus afgetrokken zullen worden". Wat hij daarmee bedoelde, zien we in het volgende vers: "Want indien de eerste de beste een andere Jezus predikt, die wij niet hebben gepredikt ... of een ander evangelie, dat u niet hebt aangenomen, dan verdraagt u dat zeer wel" (2 Kor 11:3,4). En voor wie nòg niet overtuigd is, wijzen wij op Paulus' brief aan de Efeziërs, waarin hij gelovigen met een "stabiele relatie" met Christus stelt tegenover mensen die worden "heen en weer geslingerd onder invloed van allerlei wind van leer, door het valse spel van de mensen, in hun sluwheid, die tot dwaling verleidt" (Efez 4:14). Ook zijn woorden tot Timoteüs sluiten hierop aan: "slechte mensen en bedriegers zullen van kwaad tot erger komen; zij verleiden en worden verleid" (2 Tim 3:13). In hetzelfde verband schreef hij in dezelfde brief ook over mensen die "tegenstanders" zijn, omdat ze de waarheid "tegenstaan": "Het zijn mensen, wier denken bedorven is, en wier geloof de toets niet kan doorstaan". Paulus hoopte vergeefs dat gelovigen sterk genoeg zouden zijn om hun verleidingen te weerstaan: "Maar zij zullen het niet veel verder brengen, want hun onzinnigheid zal aan allen overduidelijk worden" (vzn 8,9).

Verder schreef Paulus over misleiding door "allerlei verlokkende ongerechtigheid ... omdat zij de liefde tot de waarheid niet aanvaard hebben waardoor zij hadden kun-

nen behouden worden" (2 Tes 2:10). Als gevolg van deze reactie van ongelooft – en nogmaals wordt de aandachtige lezer aan Mozes' woorden herinnerd: "Want de HERE stelt u op de proef" – heeft God in de invloed die de tegenstander uitoefent mensen gevonnist: "En daarom zendt God hun een dwaling, die bewerkt, dat zij de leugen geloven, opdat allen worden geoordeeld, die de waarheid niet geloofd hebben, maar een welgevallen hebben gehad in de ongerechtigheid" (vzn 11,12). Deze uitgebreide dwaling maakt duidelijk wat in dit verband met het woord 'afval' wordt bedoeld: "eerst moet de afval komen". In de Schrift heeft dit woord de betekenis van afvalligheid van Gods woord, zoals in Handelingen 21:21, waar wordt gezegd dat Paulus "alle Joden onder de heidenen afval van Mozes leert, door te zeggen, dat zij hun kinderen niet behoeven te besnijden, noch naar de gebruiken te leven". Het aanverwante werkwoord komt in Paulus' waarschuwing voor valse profeten voor: "om de discipelen achter zich aan te trekken" ["mee te slepen", Canisius Vert.] (Hand 20:30).

Opmerkelijk hierbij is dat Paulus "de afval" zei, als iets specifiek dat de lezers al bekend was, een ontwikkeling die zij verwachtten. De meest aannemelijke bron van deze verwachting ligt in wat Jezus gezegd had, toen Hij sprak over wat zou gebeuren vóór zijn komst: "En dan zullen velen ten val komen en zij zullen elkaar overleveren en elkaar haten. En vele valse profeten zullen opstaan en velen zullen zij verleiden. En omdat de wetsverachting ['wetteloosheid', hetzelfde woord als in "mens van de wetteloosheid"] toeneemt, zal de liefde van de meesten verkillen" (Mat 24:10-12).

De vrouw, de draak en het beest

Met dit alles lijkt het ons zeer onwaarschijnlijk dat deze grote tegenstander een speciale persoon is, die pas in de eindtijd zal optreden. Het gaat hier om een langdurige ontwikkeling van afvalligheid, die we in het boek Openbaring zien. Vanaf hoofdstuk 12 beschrijft de apostel Johannes visioenen over een 'vrouw'. Zij is zwanger en baart een zoon. Deze zoon is volgens de aanhaling van Psalm 2:5 de aan David beloofde Koning, die hij zijn Heer noemde, de Messias. De zekerheid dat Hij hiermee bedoeld wordt, is het feit dat Hij weggevoerd wordt naar God – de vervulling van een profetie in Daniël (7:13). Ondanks dat Maria het kind gebaard heeft, ziet Johannes niet haar – en zeker niet in een staat van verheerlijking – maar wat zij vertegenwoordigt: het gelovige deel van het volk Israël dat de Messias verwacht (zie Simeon in Lucas 2:25,26). Dat deel is als een vrouw in grote barensood (vgl. Paulus' beschrijving van de schepping die in barensood is, in Romeinen 8:19-22). In 12:6 'verschuift' het beeld naar de ware gemeente van Christus (zie vs. 17), die samen met het gelovige deel van Israël het volk van God vormt. In de voortzetting vanaf vers 13, wordt de ware gemeente, net als Christus, vervolgd. In die vervolging zit de verleiding om het ware geloof op te geven (gesymboliseerd door de 'draak' – zie vers 9). Dit is vanaf het begin van de prediking van het evangelie het geval geweest. De 'vrouw', de ware gemeente van Christus, heeft zich eeuwenlang apart gehouden van de wereld om haar heen (geheiligd). In hoofdstuk 13 gaat het visioen over naar de wereldse machthebbers, gesymboliseerd door de vier rijken waarover Daniël hoorde, in de tijd van Johannes vertegen-

woordigd door het Romeinse Rijk. Door de vergoddelijking van de keizer heeft dit Rijk steeds meer een 'religieuze' betekenis en invloed gekregen, en is het een gevaar geworden voor de gelovigen (zie verzen 5-8). Vanaf vers 11 verschijnt een ander beest op het toneel, dat een geestelijke macht symboliseert, die regeert als het eerste beest (de wereldse macht – het Romeinse Rijk). Deze macht wordt voorgesteld als een schaap in wolfskleren: het ziet eruit als Christus, maar in feite is het de valse Christus, de antichrist omdat het niet spreekt als Christus, maar als de 'draak', de verleider (vs. 11). Deze macht is eigenlijk de draak, want zij verleidt en vervolgt de mensen op aarde (zie 12:9 en 13:14). In hoofdstuk 17 wordt dit beeld weer opgepakt in een ander visioen. Johannes ziet opnieuw een 'vrouw', maar zij ziet er niet uit als die eerste 'vrouw', die zich apart hield van de wereld. Integendeel: zij zit op een 'scharlaken rood beest', dat wordt aangeduid als het beest uit 13:1 (scharlaken staat voor de zonde). Het zitten op het beest geeft aan dat zij dat beest 'aanstuurt'. Ze is niet maagdelijk, maar een hoer, gekleed en behangen met sieraden als een koningin. Zij heeft het karakter van het beest dat spreekt als de draak: zij verleidt de mensen met wat zij verkondigt, en doodt hen die dat niet willen – de ware gelovigen (verzen 4-6), en oefent zelfs macht uit over vele landen en volken (vs. 15). We kunnen ons de grote verbazing van Johannes dus goed voorstellen (17:6). Hoe kan het dat de gemeente van Christus zo diep zou kunnen zinken? Maar net als in de tijd van Elia, zijn er ware gelovigen overgebleven: zij die opgetekend staan in het levensboek van God. Helaas vormen zij een kleine minderheid (denk aan de 7000 in de tijd van Elia en de weinigen op de smalle weg waarover Jezus sprak.

Als u wilt dat we concreet zijn, is er maar één religieuze macht aan te wijzen met alle hiervoor genoemde kenmerken: de kerk van Rome. Dit wordt bevestigd in de woorden tot Johannes: "En de vrouw, die u zag, is de grote stad, die het koningschap heeft over de koningen van de aarde" (17:18). Dat was in zijn tijd Rome (Babylon in Openbaring staat voor Rome). Het hoofd van deze kerk noemt zich de plaatsvervanger van Christus, die spreekt op gezag van Christus. Maar hij en de andere kerkleiders leren een andere Christus dan die van de Bijbel. Zij leren dat Jezus God de Zoon is, in plaats van de Zoon van God. Zij aanbidden Maria (die tot koningin van de hemel is gemaakt en zich – heel misleidend – in hemels blauw tooit) in plaats van de Zoon, en zeggen dat zij de weg tot Jezus is, in plaats van dat Hij de Weg tot God is. Zij verklaren mensen heilig, terwijl het oordeel aan de Zoon is gegeven. De heiligen beschermen de gelovigen, terwijl Christus de Herder is van de gelovigen. Enz. Maar helaas zijn ook anderen onder haar bekoring gekomen en gebleven, die niet tot de kerk van Rome behoren, maar tot kerken die uit haar voortkwamen, en de leer dat Jezus God de Zoon is niet hebben verworpen toen zij daar de gelegenheid voor kregen. Babylon is in deze tijd daarom het gehele valse christendom, waaraan Christus een eind maakt.

Er is nog steeds gelegenheid los te komen van 'de antichrist', voor wie zich volledig wil openstellen voor de ene en ware leer van Christus en zijn apostelen, en wil behoren tot de ware vrouw, die staat voor de ware gemeente, het koninkrijk van priesters.